

پایش امنیت سرمایه‌گذاری
به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری
۴. پاییز ۱۳۹۷

معاونت پژوهش‌های اقتصادی
دفتر: مطالعات اقتصادی

کد موضوعی: ۲۲۰
شماره مسلسل: ۱۶۵۲۶
تیرماه ۱۳۹۸

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۳	مقدمه
۴	بیان مسئله
۵	اهداف این پژوهش
۵	ضرورت و اهمیت سنجش امنیت سرمایه‌گذاری
۶	سابقه سنجش محیط کسب‌وکار در مرکز پژوهش‌ها
۷	تعریف عملیاتی اصطلاح‌ها
۷	۱. روش‌شناسی ارزیابی امنیت سرمایه‌گذاری
۷	۱-۱. نماگرها و مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری
۱۰	۱-۲. پرسشنامه و مقررات پیمایش
۱۱	۱-۳. جامعه و انتخاب نمونه
۱۴	۱-۴. نرمال‌سازی و ترکیب داده‌های آماری
۱۵	۲. نتایج پژوهش بر اساس مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری
۱۵	۲-۱. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر حسب ۱۷ مؤلفه آماری (داده‌های آماری - HD)
۲۳	۲-۲. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر حسب ۲۱ مؤلفه پیمایشی
۲۵	۲-۳. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر حسب مؤلفه‌های پیمایشی به تفکیک استان‌ها
۲۷	۲-۴. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک حوزه‌های کاری بر حسب مؤلفه‌های پیمایشی
۲۹	۲-۵. ارزیابی فعالان اقتصادی از مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک هر حوزه کاری
۳۱	۲-۶. ارزیابی ۲۱ مؤلفه پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک فعالان اقتصادی استان‌ها
۳۳	۳. نتایج پژوهش بر اساس نماگرهای امنیت سرمایه‌گذاری
۳۵	۳-۱. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «عملکرد دولت»
۳۶	۳-۲. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «ثبات اقتصاد کلان»
۳۷	۳-۳. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت»
۳۸	۳-۴. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «شفافیت و سلامت اداری»
۳۹	۳-۵. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی»
۴۰	۳-۶. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی»
۴۱	۳-۷. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض»
۴۲	۴. شاخص کلی امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک استان‌ها
۴۴	نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۴۶	منابع و مأخذ

پایش امنیت سرمایه‌گذاری
به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری
۴. پاییز ۱۳۹۷

چکیده

گزارش حاضر، چهارمین سنجش فصلی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در ایران است. در این گزارش، با استفاده از آمارهای رسمی منتشر شده کنونی و در دسترس و نیز مشارکت فعالان اقتصادی از همه استان‌های کشور، وضعیت مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری در پاییز سال ۱۳۹۷ استخراج و به تفکیک استان‌ها، مؤلفه‌ها و حوزه‌های کسب‌وکار ارائه شده است.

بر اساس تعریف این پژوهش، امنیت سرمایه‌گذاری در شرایطی به طور کامل برقرار می‌شود که متغیرهای اقتصاد کلان (نرخ تورم، نرخ ارز و...) باثبات یا قابل پیش‌بینی باشد، قوانین و مقررات و رویه‌ها و تصمیمات اجرایی باثبات، برای همه شفاف و قابل درک باشد و به طور سهل و مؤثری اجرا شوند و در صورت ضرورت تغییر، تغییراتشان در زمان معقولی پیش از اجرا به اطلاع ذی‌نفعان برسد، همچنین سلامت اداری برقرار باشد و اطلاعات مؤثر بر فعالیت‌های اقتصادی به طور شفاف و برابر در دسترس همه شهروندان باشد، جان و مال همه شهروندان از تعرض مصون باشد، حقوق مالکیت برای همه دقیق تعریف و تضمین شده باشد، نهادهای قضایی و انتظامی چنان مجهز و سالم و کارآمد باشند که هرگونه استفاده خودسرانه و بدون اجازه از دارایی‌های فیزیکی یا فکری دیگران، برای هیچ‌کس مقرون به صرفه نباشد و شهروندان مالباخته بتوانند با مراجعه به نهادهای قضایی و انتظامی با کمترین هزینه و در کوتاه‌ترین زمان، مال از دست رفته خود را به همراه خسارت مربوط، دریافت کنند و در آخر اینکه فرهنگ وفای به عهد و صداقت در مراکز اقتصادی رایج باشد.

شاخص کل امنیت سرمایه‌گذاری در ایران در پاییز ۱۳۹۷ کمیت ۶/۴۳ از ۱۰ (۱۰ بدترین حالت) ارزیابی شده است. مقدار عددی این شاخص در مطالعه تابستان گذشته^۱ ۶/۳۲ محاسبه شده بود که نشان می‌دهد کمیت امنیت سرمایه‌گذاری در پاییز ۱۳۹۷ نسبت به فصل قبل از آن به میزان ۰/۱۱ افزایش یافته و نامناسب‌تر ارزیابی شده است. بر اساس ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش، در پاییز ۱۳۹۷ سه مؤلفه زیر به عنوان نامناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری ارزیابی شده‌اند:

۱. عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده،
۲. احقاق حقوق قانونی در ادارات دولتی،
۳. اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات حکومتی.

۱. سیدامیر سبیاح و ایمان تهرانی، «گزارش پایش امنیت سرمایه‌گذاری (۲) تابستان ۱۳۹۷ به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (دفتر مطالعات اقتصادی)، شماره مسلسل ۱۶۴۰۰، فروردین‌ماه ۱۳۹۸.

حال مناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری (نسبت به سایر مؤلفه‌ها) طی پاییز ۱۳۹۷ عبارتند از:

۱. سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات و ماشین‌آلات)،
۲. استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی،
۳. رواج توزیع کالای قاچاق.

در حالی که بر اساس ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در پیمایش تابستان ۱۳۹۷ سه مؤلفه زیر به عنوان نامناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری ارزیابی شده بودند:

۱. عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده شده،
۲. عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده،
۳. اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات حکومتی.

حال مناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری (نسبت به سایر مؤلفه‌ها) طی تابستان ۱۳۹۷

عبارت بودند از:

۱. سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات و ماشین‌آلات)،
۲. رواج توزیع کالای قاچاق،
۳. استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی.

این گزارش با استفاده از دو مجموعه داده‌های پیمایشی و آماری و شاخص کلی (ترکیب دو مجموعه داده پیمایشی و آماری)، تهیه شده است. بر اساس یافته‌های داده‌های پیمایشی این پژوهش در پاییز ۱۳۹۷، فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش از استان‌های ایلام، خوزستان و البرز نامناسب‌ترین ارزیابی، و از استان‌های مرکزی، سمنان و یزد، مناسب‌ترین ارزیابی را از وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری در استان‌هایشان ارائه کرده‌اند. پس از تلفیق داده‌های آماری و یافته‌های پیمایشی در این پژوهش، استان‌های تهران، کهگیلویه و بویراحمد و ایلام نامناسب‌ترین و استان‌های خراسان جنوبی، سمنان و قم مناسب‌ترین وضعیت را از نظر شاخص امنیت سرمایه‌گذاری نسبت به سایر استان‌ها در پاییز ۱۳۹۷ کسب کرده‌اند. مقایسه شاخص امنیت سرمایه‌گذاری بین دو مطالعه تابستان ۱۳۹۷ تا پاییز ۱۳۹۷ نشان می‌دهد در پایش فصل تابستان ۱۳۹۷ به ترتیب سه استان قم، مرکزی و خراسان جنوبی جزء مناسب‌ترین‌ها ارزیابی شده بودند و سه استان کهگیلویه و بویراحمد، تهران و البرز به ترتیب جزء نامناسب‌ترین استان‌ها ارزیابی شده بودند.

این نتایج می‌تواند حاکی از فاصله میان ذهنیت فعالان اقتصادی (پیمایش) با داده‌های آماری اقتصاد ایران نیز باشد. انتظار می‌رود بخشی از این فاصله با افزایش تدریجی در حجم نمونه‌های قابل قبول پیمایش به حداقل قابل تعمیم (حدود ۱۱۴۷۰ مورد) کاهش یابد.^۱

۱. بر اساس تحقیق مادر و روش‌شناسی تهیه این گزارش (گزارش ۱۵۸۵۲ مرکز پژوهش‌های مجلس)، برای ۳۱ استان کشور و هر استان بالغ بر ۳۷۰ نمونه پیمایشی پرسشنامه قابل قبول نیاز است تا نمونه‌ها به حدنصاب تعیین شده برای تعمیم نتایج نمونه‌ها به کل جامعه آماری برسد. وضعیت جامعه و نمونه مورد بررسی به تفکیک استان در جدول ۱ ارائه شده است.

بر اساس نتایج این پیمایش، در پاییز ۱۳۹۷، از بین ۹ حوزه فعالیت اقتصادی، فعالان اقتصادی در حوزه‌های صنعت (شامل همه صنایع و موارد مرتبط با ساختمان)، بدترین ارزیابی و فعالان اقتصادی در حوزه‌های هتل، رستوران، تهیه و توزیع غذا و حوزه‌های نفت خام و گاز طبیعی، تأمین آب و برق و گاز مشترکاً بهترین ارزیابی را از وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری ارائه کرده‌اند. در حالی که در تابستان ۱۳۹۷ (مطالعه فصل قبل)، از بین ۹ حوزه فعالیت اقتصادی، فعالان اقتصادی در حوزه‌های صنعت (شامل همه صنایع و موارد مرتبط با ساختمان)، بدترین ارزیابی و فعالان اقتصادی در حوزه‌های ارتباطات و توزیع (حمل‌ونقل، انبارداری، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی) بهترین ارزیابی را از وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری ارائه داده بودند.

انتظار می‌رود با تداوم تهیه و انتشار گزارش‌های فصلی امنیت سرمایه‌گذاری، توجه و حساسیت عموم مسئولان کشور به این عامل کلیدی سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی - اما مغفول مانده - در سیاستگذاری اقتصاد ایران جلب شود و این مجموعه گزارش‌های فصلی، به ترویج گفتمان امنیت سرمایه‌گذاری، قانونگذاری بهتر، رعایت قانون، احترام بیشتر به حقوق مالکیت و نیز بهبود عینی و واقعی امنیت اقتصادی و فضای سرمایه‌گذاری در ایران کمک کند. علاوه بر اینها، امید است با انجام مستمر این ارزیابی و انتشار نتایج آن، مسئولان اجرایی کشوری و استانی در قبال فعالان اقتصادی، متعهدتر و مسئولیت‌پذیرتر شده و قوای مقننه و قضائیه نیز در ایجاد بستر امن و رقابتی برای سرمایه‌گذاری و تولید در ایران بیشتر و مؤثرتر بکوشند.

مقدمه

نظریه‌پردازان رشد و توسعه اقتصادی متغیرهای تأثیرگذار بر سرمایه‌گذاری را مشخص کرده‌اند که اغلب آنها در ایجاد محیط امن و باثبات خلاصه می‌شود. نوسان بسیار شدید سرمایه‌گذاری در ایران معاصر، میزان پایین سرمایه‌گذاری بخش خصوصی طی دهه‌های اخیر و فرار سرمایه‌های مادی و انسانی به خارج از کشور نشان می‌دهد در عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری در کشور احتمالاً اختلال‌هایی وجود دارد.^۱

گزارش حاضر نتیجه دو سال فعالیت پژوهشی گروه مطالعات محیط کسب‌وکار در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با همکاری منتخبی از مطرح‌ترین اساتید و صاحب‌نظران در موضوع امنیت سرمایه‌گذاری است.^۲ این گزارش، با روش‌های پیمایشی و آماری، نماگرها و مؤلفه‌های مؤثر در

۱. محمدحسین حسین‌زاده بحرینی و سیدسعید ملک‌الساداتی، «موانع نهادی سرمایه‌گذاری و کسب‌وکار در ایران»، پژوهشنامه بازرگانی، تابستان ۱۳۹۰، دوره ۱۵، ش ۵۹، ص ۲۷.

۲. گزارش ارزیابی پیش رو، حاصل انجام پژوهشی با این مشخصات است: سیدامیر سیاح و دیگران، «سنجش امنیت سرمایه‌گذاری در ایران: چارچوب مفهومی، روش، شاخص و نماگرها (ویرایش اول)»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دفتر مطالعات اقتصادی، شماره مسلسل ۱۵۸۵۲، اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۷؛

برخی از صاحب‌نظرانی که در طول این مدت در تدوین مؤلفه‌ها و نماگرهای این گزارش همکاری کرده‌اند عبارتند از: آقایان محمود احمدپور داریانی، علی اسداللهی، مرتضی ایمانی‌راد، محمد بحرینیان، لطفعلی بخشی، حمید پاداش، ابوالفضل پاسبانی‌صومعه، سیدبهزاد پورسید، جمشید تقسیم، سیدرضا حجازی، محمدحسین حسین‌زاده بحرینی، سید محمدرضا حسینی، آرمان خالقی، سیداحسان خاندوزی، سیدضیاءالدین خرمشاهی، محمد خطیبی، جعفر خیرخواهان، محسن رنایی، رضا زعفریان، بهروز زمردپوش، حسن سبحانی، سیدیاسر سبحانی‌فر، علی شمس اردکانی، رحیم فرضی‌پور، سعید قاسمی‌زاده‌تمر، نوروز کهزادی، سیدجعفر مرعشی، هادی مظاهری، مینا مهرنوش، حسین نقره‌کار شیرازی، سالار معینی کرمانشاهی.

سرمایه‌گذاری در استان‌ها و بخش‌های اقتصادی ایران را ارزیابی کرده و با تلفیق آنها به روش علمی، «شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در ایران» مربوط به پاییز ۱۳۹۷ را ارائه داده است. این چهارمین گزارش از این سلسله مطالعه فصلی بوده و طبق برنامه‌ریزی انجام شده، این مطالعه به صورت منظم و فصلی ادامه خواهد یافت.

بیان مسئله

بر اساس «قانون مدنی»، مصوب ۱۳۰۷ شمسی هر شهروند ایرانی در صورتی که مال یا دارایی‌اش مورد تجاوز دیگری قرار گیرد، می‌تواند با مراجعه به کلانتری و دستگاه قضایی، با کمک و حمایت حکومت، مال خود را بازپس گیرد و خسارت خود را جبران کند. از آن زمان تاکنون، گویی مسئولان کشور چنین فرض کرده‌اند که امنیت سرمایه‌گذاری مردم ایران توسط قانون مدنی و نهادهای تأسیس شده برای اجرای آن (دادسراها، دادگاه‌ها و نیروی انتظامی فعلی)، تأمین است و اگر اموال یکی از فعالان اقتصادی ایرانی مورد تعدی قرار گیرد، او می‌تواند با مراجعه به پاسگاه و دادگاه، به راحتی حق خود را وصول کند. اما مشاهدات عینی و شواهد موجود نشان می‌دهد در فرایند مطالبه این حق، پیچیدگی‌هایی وجود دارد که فرض مورد اشاره را با چالش‌هایی جدی مواجه می‌کند.

شواهد و قرائن نشان می‌دهد «حقوق مالکیت» به معنای کلی «حق شهروندان برای بهره‌مندی انحصاری از منافع کار یا کالاها و خدماتی که آنها را با روش‌های قانونی یا هنجاری تصرف کرده‌اند»، در کشور ما از طرف حکومت به حد کافی تضمین شده نیست و مالکیت فیزیکی و فکری شهروندان ایرانی، توسط دیگر شهروندان و نیز حکومت مورد تعدی قرار می‌گیرد بدون اینکه امکان استیفای مؤثر، کم‌هزینه و سریع حق مورد تعدی وجود داشته باشد. هر چند تعدی به مالکیت عمومی و دولتی، ممکن است توسط سایر شهروندان نیز واقع شود، مانند جنگل‌خواری، ساحل‌خواری و کوه‌خواری.

برخی مصادیق مشاهده شده تعدی به «امنیت سرمایه‌گذاری» که در سال‌های اخیر مرتباً به عنوان شکایت و مطالبه از سوی فعالان اقتصادی به نمایندگان و نیز مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ارسال می‌شود، عبارتند از:

- عدم تعهد به اجرای قراردادهای کسب‌وکار از طرف دستگاه‌های اجرایی و دیگر شهروندان نظیر پرداخت وجه چک یا تحویل مورد اجاره در موعد مقرر، اجرای تعهدات خدمات پس از فروش و...
- فرایند بسیار طولانی، پیچیده، وقت‌گیر و پُرهزینه دادرسی و پیگیری حقوق مورد تعدی،
- بی‌تعهدی مسئولان به اجرای وعده‌های داده شده در قوانین، برنامه‌های انتخابی، سخنرانی‌ها و...
- غیرقابل پیش‌بینی بودن تغییرات قوانین، مقررات و رویه‌های اجرایی، نظیر تعرفه‌های تجاری،
- بی‌ثباتی متغیرهای اصلی اقتصاد کلان نظیر نرخ ارز، تورم، نرخ سود بانکی،

- وجود زمینه‌های فساد در روابط مأموران حکومت و فعالان اقتصادی،
- دخالت‌های قانونی و غیرقانونی مأموران حکومتی در اداره بنگاه‌ها،
- قابل تفسیر بودن قوانین و مقررات و دقیق نبودن حقوق فعالان اقتصادی و نحوه و هزینه استیفای آنها.
به عبارتی مسئله این تحقیق عبارت است از: معرفی مؤلفه‌ها و روشی برای سنجش مستمر «امنیت سرمایه‌گذاری» در استان‌ها و کسب‌وکارهای سراسر کشور جمهوری اسلامی ایران و ارائه نتایج مستمر آن به تفکیک استانی و بخشی (بخش اقتصادی نظیر کشاورزی، صنعت، فناوری نوین و...).

اهداف این پژوهش

هدف کلی از این طرح، شناخت وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری و ارائه توصیه‌های لازم با هدف بهبود امنیت سرمایه‌گذاری در ایران در میان‌مدت و بلندمدت است. در این مطالعه خاص (پاییز ۱۳۹۷) برآورد مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک فعالان حوزه‌های اقتصادی به همراه جداول تفکیکی و رتبه‌بندی استان‌ها و حوزه‌ها از نظر هر مؤلفه و نماگر و توصیه‌های کاربردی برای بهبود هر مؤلفه در پاییز ۱۳۹۷ ارائه می‌شود.

ضرورت و اهمیت سنجش امنیت سرمایه‌گذاری

در فقدان گزارش‌های منظم و سنجش‌های مستمر از مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری، مسئولان به خود اجازه می‌دهند به تعهداتشان در قراردادهای منعقد با فعالان اقتصادی پایبند نباشند، وعده‌های بدون پشتوانه دهند، مقررات و رویه‌های اجرایی را به طور غافلگیرکننده‌ای تغییر دهند، مصوبه‌هایی با ضمانت اجرایی اندک تصویب کنند، در برابر مطالبات فراقانونی مأموران تحت امرشان از فعالان اقتصادی، واکنش جدی و بازدارنده نشان ندهند و در شفاف‌سازی و پاسخگویی به مطالبات فعالان اقتصادی تعلل کنند. هرچند امید است با انتشار چنین گزارش‌های منظم و سنجش‌های مستمر، با حساس کردن جامعه و فعالان اقتصادی نسبت به شاخص‌های امنیت سرمایه‌گذاری، توجه مسئولان امر نیز نسبت به کاستی‌ها و نقاط ضعف مطرح شده و روندهای موجود جلب شود تا بتوانند اصلاحات فرایندی و ساختاری مورد نیاز را با سرعت بیشتر و متناسب با اولویت‌های شناسایی شده، عملیاتی و کاربردی سازند.

برخی از اجزای امنیت سرمایه‌گذاری مانند «تضمین حقوق مالکیت» آنچنان اهمیت دارد که برخی از اقتصاددانان، آن را زیربنا و عامل اصلی رشد اقتصادی در کشورهای توسعه‌یافته می‌دانند؛ «حقوق مالکیت (به عنوان جزئی از امنیت سرمایه‌گذاری) در فرایند موفقیت اقتصادی این کشورها آنقدر اهمیت دارد که صاحب‌نظران معتقدند آنها زمانی از مرز موفقیت عبور کردند که قوانین رسمی و گسترده مالکیت

را تدوین و فرایند تبدیل مالکیت به سرمایه را آغاز کردند.^۱ بر اساس آنچه گفته شد و با جلب توجه و ایجاد حساسیت در سیاستگذاران و تصمیم‌سازان اقتصاد کشور نسبت به موضوع «نرم‌افزارهای توسعه» و «سرمایه‌ها و زیرساخت‌های نامرئی توسعه» نظیر تضمین حقوق مالکیت فیزیکی، حاکمیت قانون و امنیت سرمایه‌گذاری، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی به این نتیجه رسید که علاوه بر «محیط کسب‌وکار»، لازم است توجه سیاستگذاران و تصمیم‌سازان اقتصاد ایران به موضوع «امنیت سرمایه‌گذاری» و «حقوق مالکیت و ضمانت‌های اجرایی آن» نیز جلب و متمرکز شود؛ موضوعی که شکایت‌ها و مطالبات فعالان اقتصادی نشان می‌دهد مسئله‌ای ریشه‌دار در میان تولیدکنندگان و سرمایه‌گذاران ایرانی است و توجه به آن و برقراری امنیت سرمایه‌گذاری می‌تواند «فضای سرمایه‌گذاری»^۲ را در ایران بهبود بخشد.

سابقه سنجش محیط کسب‌وکار در مرکز پژوهش‌ها

گروه مطالعات محیط کسب‌وکار در دفتر مطالعات اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، از سال ۱۳۸۹ با تعریف و معرفی مؤلفه‌های ملی محیط کسب‌وکار، پایش فصلی محیط کسب‌وکار در ایران را آغاز کرد. این مجموعه مطالعات میدانی و مستمر از پاییز ۱۳۸۹ تحت عنوان «پایش محیط کسب‌وکار ایران»^۳ منتشر می‌شد و پس از ۶ سال پیمایش و پژوهش مستمر در زمستان ۱۳۹۵ با انتشار ۲۶ گزارش فصلی، پایان یافت و بر اساس ماده (۴) قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار، ادامه آن پیمایش‌ها به اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران محول شد.

یکی از مهم‌ترین دستاوردهای ۶ سال تدوین گزارش‌های پایش محیط کسب‌وکار این بود که نشان داد مشکل اصلی اداره بنگاه در ایران در مرحله کنونی از توسعه‌یافتگی کشور، نه زیرساخت‌هایی نظیر جاده، برق و بندر، بلکه جنبه‌های نرم‌افزاری تولید و سرمایه‌گذاری است؛ یعنی عواملی نظیر ثبات اقتصاد کلان، شفافیت و پیش‌بینی‌پذیری اقتصاد، فقدان فساد و تضمین همه‌جانبه حقوق مالکیت^۴ (سیاح، ۱۳۹۵: ۲۷-۲۶)؛ مؤلفه‌هایی که از مجموعه آنها به عنوان «امنیت سرمایه‌گذاری» یاد می‌شود.

۱. هرناندو دسوتو، راز سرمایه: چرا سرمایه‌داری در غرب موفق می‌شود و در جاهای دیگر شکست می‌خورد؟، ترجمه فریدون تفضلی، تهران، نشر نی، ۱۳۸۶، ص ۲۵.

۲. در ادبیات تخصصی، عبارت‌های «محیط کسب‌وکار» (Business Environment) و «فضای سرمایه‌گذاری» (Investment Climate) تقریباً به یک مفهوم اشاره دارند؛ با این تفاوت که فضای سرمایه‌گذاری (به مفهوم عوامل مؤثر بر تصمیم یک سرمایه‌گذار بالقوه برای سرمایه‌گذاری در یک منطقه) مربوط به قبل از تأسیس بنگاه و تصمیم کارآفرین برای شروع کار می‌شود، اما محیط کسب‌وکار (مجموعه عوامل مؤثر بر اداره و عملکرد بنگاه‌های یک منطقه یا حوزه کاری که تقریباً خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها هستند) به بعد از تأسیس بنگاه مربوط می‌شود. در «قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار» (مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶) نیز «محیط کسب‌وکار» به همین ترتیب تعریف شده است: «... مجموعه عوامل مؤثر در اداره یا عملکرد بنگاه‌های تولیدی که خارج از کنترل مدیران آنها می‌باشند».

۳. تعداد تشکلهای مشارکت‌کننده در فصول مختلف تغییر می‌کرده است.

۴. سیدامیر سیاح، «آموزه‌های ۱۶ دوره ارزیابی فصلی محیط کسب‌وکار در ایران طی پاییز ۱۳۸۹ تا تابستان ۱۳۹۳»، مجلس و راهبرد، سال بیست‌وسوم، ش ۷۵، بهار ۱۳۹۵، صص ۲۷-۲۶.

به همین دلیل مرکز پژوهش‌های مجلس، ادامه تهیه گزارش‌های پایش محیط کسب‌وکار را به اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران سپرد و تهیه گزارش‌های فصلی حاضر را با هدف تحقیق دقیق در ابعاد و ماهیت امنیت سرمایه‌گذاری در ایران در دستور کار قرار داد.

تعریف عملیاتی اصطلاح‌ها

– **فعال اقتصادی:** منظور از فعال اقتصادی در این پژوهش، همه اتباع ایران است که به سن ۱۸ سال رسیده‌اند و در یکی از حوزه‌های کاری از طریق قانونی یا بهنجار و عرف جامعه، به طور مستمر مشغول کسب درآمد هستند.

– **حقوق مالکیت:** حق شهروندان برای بهره‌مندی انحصاری از منافع کار یا کالاها و خدماتی که آنها را با روش‌های قانونی یا هنجاری تصرف کرده‌اند.

– **امنیت سرمایه‌گذاری:** منظور از «امنیت سرمایه‌گذاری»، شرایطی است که در آن، متغیرهای اقتصاد کلان باثبات یا قابل پیش‌بینی باشد، حاکمیت قانون برقرار باشد و اعمال شود، قوانین و مقررات، تصمیم‌های مسئولان و رویه‌های اجرایی کشور، باثبات باشند و به طور سهل و مؤثری اجرا شوند و در صورت ضرورت داشتن تغییر در هریک از آنها، تغییرات قبلاً به اطلاع ذی‌نفعان برسد؛ همچنین اطلاعات مؤثر بر فعالیت‌های اقتصادی به طور شفاف و برابر در دسترس همه شهروندان باشد و نهادهای قضایی و انتظامی چنان مجهز و سالم و کارآمد باشند که هرگونه نقض حقوق مالکیت شهروندان، یا استفاده بدون اجازه از دارایی فیزیکی یا معنوی دیگران، برای هیچ‌کس اعم از شخص حقیقی و حقوقی از جمله مسئولان کشور، مقرون به صرفه نباشد و شهروندان مالباخته بتوانند با مراجعه به نهادهای ذی‌صلاح، در کمترین زمان، مال از دست رفته خود را به همراه خسارت مربوطه، دریافت کنند.

۱. روش‌شناسی ارزیابی امنیت سرمایه‌گذاری

گزارش حاضر، چهارمین گزارش مستمر فصلی است که با ابزار پرسشنامه و بر اساس ترکیبی از «ادراک‌سنجی» فعالان اقتصادی سراسر کشور از وضعیت ۲۱ مؤلفه پیمایشی (Survey Data) و نیز داده‌های آماری (Hard Data) امنیت سرمایه‌گذاری ایران در دوره سه‌ماهه پاییز ۱۳۹۷ تهیه شده است.

۱-۱. نماگرها و مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری

از سال ۱۳۹۵ مطالعات پژوهشی و میدانی گسترده‌ای برای ساخت «شاخص امنیت سرمایه‌گذاری» و مؤلفه‌های آن در مرکز پژوهش‌های مجلس آغاز شد که حاصل آن در پژوهشی که مبنای گزارش حاضر

محسوب می‌شود، با عنوان «سنجش امنیت سرمایه‌گذاری در ایران: چارچوب مفهومی، روش، شاخص و نماگرها» مدون شده است که در این گزارش با عنوان «پژوهش اصلی» از آن یاد می‌کنیم.

۲۱ مؤلفه پیمایشی و ۱۷ مؤلفه آماری این گزارش، در پژوهش اصلی به این ترتیب به دست آمده‌اند که ابتدا با روش کتابخانه‌ای، مطالعات پیشین درباره تعریف، اجزا و مؤلفه‌ها، آثار «امنیت سرمایه‌گذاری» و روش‌های به کار رفته پیشین برای محاسبه مؤلفه‌های مذکور، گردآوری شدند. سپس بر اساس تجربیات داخلی و خارجی در تبیین تعریف ماهیت، اجزا و مؤلفه‌های «امنیت سرمایه‌گذاری»، نماگرها و مؤلفه‌های آماری^۱ و پیمایشی^۲ پیشنهاد شده است.

در گام بعد با روش میدانی و نظرخواهی از خبرگان، برای حک و اصلاح و تأیید ۱۰ نماگر و ۴۰ مؤلفه پیشنهادی نظرخواهی صورت گرفته و بر اساس نتیجه این پژوهش میدانی، شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در ایران شامل ۷ نماگر و ۳۸ مؤلفه (۱۷ مؤلفه آماری و ۲۱ مؤلفه پیمایشی) نهایی و به شرح زیر معرفی شد:

نماگر ۱. تعریف و تضمین حقوق مالکیت (۷ مؤلفه: ۳ پیمایشی و ۴ آماری)

۱. اعتماد به دستگاه قضایی برای احقاق به موقع و منصفانه حق در دعاوی تجاری و مالی (مؤلفه پیمایشی)
۲. سرعت عمل و تعهد مراجع انتظامی (پلیس) در رسیدگی به شکایت فعالان اقتصادی (مؤلفه پیمایشی)
۳. تخصصی بودن رسیدگی به دعاوی تجاری در مراجع قضایی (مؤلفه پیمایشی)
۴. اجرای کامل و به موقع احکام مراجع قضایی (مؤلفه آماری)
۵. رسیدگی به اختلافات تجاری از طریق داوری (مؤلفه آماری)
۶. نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی (درصد از ورودی) (مؤلفه آماری)
۷. میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی (روز) (مؤلفه آماری)

نماگر ۲. ثبات اقتصاد کلان (۳ مؤلفه: ۱ پیمایشی و ۲ آماری)

۱. ثبات قیمت مواد اولیه (مؤلفه پیمایشی)
۲. ثبات شاخص تورم مصرف‌کننده (مؤلفه آماری)
۳. ثبات نرخ ارز (مؤلفه آماری)

نماگر ۳. ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی (۴ مؤلفه: ۳ پیمایشی و ۱ آماری)

۱. ثبات یا پیش‌بینی‌پذیری قوانین و مقررات (مصوبه مجلس یا هیئت دولت یا وزرا) (مؤلفه پیمایشی)
۲. ثبات یا پیش‌بینی‌پذیری رویه‌های اجرایی (تصمیمات مسئولان استانی یا محلی) (مؤلفه پیمایشی)

۳. روشن و غیرقابل تفسیر بودن قوانین و مقررات ناظر به کسب و کار (مؤلفه پیمایشی)

۴. ثبات مسئولان استانی (مؤلفه آماری)

نماگر ۴. شفافیت و سلامت اداری (۴ مؤلفه: ۴ پیمایشی)

۱. توزیع کالای قاچاق به ضرر بخشی از فعالان اقتصادی در بازار (مؤلفه پیمایشی)

۲. دسترسی آزاد و عمومی به اطلاعات و تصمیم‌های مسئولان (مؤلفه پیمایشی)

۳. میزان شیوع رشوه در ادارات (مؤلفه پیمایشی)

۴. اعمال نفوذ و تبانی در معاملات حکومتی (مؤلفه پیمایشی)

نماگر ۵. فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درست‌ی (۹ مؤلفه: ۵ پیمایشی و ۴ آماری)

۱. وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار (مؤلفه پیمایشی)

۲. میزان وفای به عهد در اجرای قرارداد کتبی یا شفاهی در بازار (مؤلفه پیمایشی)

۳. وفای به عهد در اجرای قراردادهای توسط دولت (مؤلفه پیمایشی)

۴. عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده (مؤلفه پیمایشی)

۵. عمل مسئولان محلی به وعده‌های داده شده (مؤلفه پیمایشی)

۶. تعداد پرونده‌های خیانت در امانت (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)

۷. تعداد پرونده‌های مطالبه طلب (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)

۸. درصد چک‌های برگشتی (مؤلفه آماری)

۹. تعداد پرونده‌های کلاهبرداری (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)

نماگر ۶. مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض (۸ مؤلفه: ۲ پیمایشی و ۶ آماری)

۱. سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات و ماشین‌آلات) (مؤلفه پیمایشی)

۲. سرقت یا استفاده غیرمجاز از علائم تجاری یا مالکیت معنوی (مؤلفه پیمایشی)

۳. سرقت مستوجب تعزیر (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)

۴. تصرف عدوانی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)

۵. مزاحمت ملکی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)

۶. ضرب و جرح عمدی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)

۷. تعداد تصادف منجر به فوت یا جرح (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت) (مؤلفه آماری)

۸. ضریب نفوذ بیمه (مؤلفه آماری)

نماگر ۷. عملکرد دولت (۳ مؤلفه پیمایشی)

۱. سهولت احقاق حقوق قانونی شهروندان در ادارات (مؤلفه پیمایشی)

۲. اختلال در کسب‌وکار بر اثر تحریم‌های جدید خارجی (مؤلفه پیمایشی)
 ۳. حمایت و همراهی واقعی مقامات استانی از داوطلبان سرمایه‌گذار (مؤلفه پیمایشی)

۲-۱. پرسشنامه و مقررات پیمایش

پرسشنامه پژوهش حاضر، به صورت الکترونیکی و شامل ۲۱ پرسش برای سنجش ادراک و احساس فعالان اقتصادی از وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری به صورت کیفی و طیف (گزینه‌های) پنج‌گانه «خیلی زیاد، زیاد، تا حدودی، کم، خیلی کم» طراحی شد.

از آنجا که این سلسله‌پیمایش‌ها فصلی انجام می‌شود، مقرر شد پرسشنامه‌ها از روز بیستم تا پایان آخرین ماه هر فصل توزیع شود و پاسخ‌های دریافت شده تا روز ۱۵م ماه بعد قابل قبول باشد.

گفتنی است در تجربه پیشین مرکز پژوهش‌ها برای پیمایش محیط کسب‌وکار، پرسشنامه‌ها به صورت فیزیکی برای جامعه هدف^۱ از طریق نمابر ارسال و با نمابر دریافت می‌شد که فرایند پُر کردن و پیاده‌سازی و انتقال داده‌ها به رایانه، به صورت دستی انجام می‌شد و احتمال خطای انسانی در آن وجود داشت. بر اساس همین تجربه، برای پیمایش حاضر، ابزار جمع‌آوری داده‌ها به صورت ربات در پیام‌رسان‌های «تلگرام» و بعداً «بله» و نیز سایت اینترنتی طراحی شد که ویژگی همه آنها، پاسخگویی در ابزار شخصی (گوشی تلفن همراه)، ارسال الکترونیک و انتقال داده‌ها به صورت کاملاً ماشینی و بدون دخالت عامل انسانی است. در پرسشنامه و ارزیابی پایش محیط کسب‌وکار که از سال ۱۳۸۹ به طور مستمر و فصلی منتشر می‌شود، امتیاز ۱۰، بدترین امتیاز تعریف شده بود به طوری که عدد محاسباتی هرچه به ۱۰ نزدیک‌تر باشد، ارزیابی بدتر تلقی می‌شد. از آنجا که طی هفت سال گذشته مخاطب گزارش پایش محیط کسب‌وکار به این نوع کمی‌سازی (۱۰ بدترین و صفر بهترین ارزیابی و در نهایت شاخص هرچه به صفر نزدیک‌تر باشد بهتر است)، عادت کرده و گزارش حاضر نیز از نظر روش و محتوا با آن گزارش شباهت‌هایی دارد، تصمیم گرفته شد در این گزارش نیز با همان اسلوب شناخته شده، ارزیابی بین صفر و ۱۰ باشد و ۱۰ بدترین و صفر بهترین ارزیابی باشد و در نهایت شاخص هرچه به صفر نزدیک‌تر باشد، بهتر ارزیابی و تلقی می‌شود. با توجه به کیفی بودن پرسش‌های این پیمایش، پرسش‌های ارزیابی‌ها و پاسخ‌ها باید به صورت کمی درمی‌آید. به همین دلیل نمرات ارزیابی به صورت خیلی کم، امتیاز ۱۰، کم، امتیاز ۷/۵، تا حدودی، امتیاز ۵، زیاد، امتیاز ۲/۵ و خیلی زیاد، امتیاز صفر معادل‌سازی کمی شد (به گونه‌ای که فواصل امتیاز ۲/۵ به صورت مساوی مابین گزینه‌ها رعایت شود).

شایان ذکر است در پرسشنامه این تحقیق، برخی از سؤال‌ها، رویکردی مثبت (برای مثال ارزیابی

۱. مطالعات پایش محیط کسب‌وکار، به صورت تمام‌شمار از تشکلهای اقتصادی سراسر کشور انجام می‌شود، یعنی در آن مطالعه نمونه‌گیری وجود نداشت و پرسش‌های پرسشنامه به طور مستقیم از اعضای جامعه هدف آن تحقیق پرسیده می‌شد.

میزان وفای به عهد) و برخی دیگر رویکرد منفی (برای مثال ارزیابی میزان رشوه در ادارات) دارند. در مؤلفه‌های (رواج توزیع کالای قاچاق)، (میزان شیوع رشوه در ادارات)، (اعمال نفوذ و تباخی در معاملات ادارات)، (وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار)، سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات) و (استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی) که سؤال‌ها رویکرد منفی داشتند و پاسخ‌ها بر خلاف سایر مؤلفه‌ها بودند، نحوه امتیازدهی به طور معکوس کمی‌سازی شد؛ یعنی خیلی زیاد نمره ۱۰ و به همین ترتیب.

۳-۱. جامعه و انتخاب نمونه

بر خلاف پیمایش‌های پیش محیط کسب‌وکار که طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۵ با جامعه تعریف شده تشکلهای اقتصادی سراسر کشور توسط مرکز پژوهش‌های مجلس اجرا می‌شد، در پیمایش امنیت سرمایه‌گذاری، جامعه آماری، همه فعالان اقتصادی در دسترس در همه استان‌ها و همه حوزه‌های کاری در نظر گرفته شده است.

انتخاب فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پژوهش، به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای بوده و برای تعمیم نتایج حاصله از جمع‌آوری و پردازش داده‌ها به کل کشور، تکمیل پرسشنامه با حجم قابل قبولی از فعالان اقتصادی ضرورت داشته است. روش جمع‌آوری داده‌ها به صورت ارائه پرسشنامه به فعالان اقتصادی نمونه برای مؤلفه‌های پیمایشی (SD) و جمع‌آوری داده از منابع رسمی برای مؤلفه‌های آماری (HD) است. تعداد نمونه‌ها از جامعه فعالان اقتصادی بر اساس استفاده از جدول مورگان^۱ به دست آمده که بر اساس حجم نمونه‌ها در هر استان مشخص شده است. جامعه فعالان اقتصادی به ۳۱ خوشه (استان‌های کشور) تفکیک شد و با استفاده از فرمول کوکران، تعداد نمونه‌های لازم از هر استان به شرح جدول ۱ تعیین شد.

یکی از مهم‌ترین محدودیت‌های این پژوهش، دسترسی به فهرست اعضای جامعه آماری تعیین شده (فعالان اقتصادی سراسر کشور) و نیز قانع و راضی کردن آنها به تکمیل پرسشنامه این پژوهش بود؛ پرسشنامه‌ای که در آن ارزیابی نیروی انتظامی و نیز وجود رشوه و فساد گنجانده شده است. دشواری دستیابی به جامعه آماری از آن جهت بود که اولاً به لحاظ ابزار انتخاب شده برای جمع‌آوری نظر نمونه‌ها (توسط ربات پیام‌رسان)، به شماره همراه شخصی مدیران اصلی کسب‌وکارها نیاز بود و ثانیاً بخش نامعلومی از فعالان اقتصادی در ایران، به طور زیرزمینی به فعالیت مشغول هستند یا علاقه ندارند اطلاعات کسب‌وکارشان شفاف باشد یا شناخته شوند یا حتی در معرض مکاتبه با حکومت قرار گیرند.

۱. جدول مورگان برای تعیین حجم نمونه از جوامعی استفاده می‌کند که نه از واریانس جامعه و نه از احتمال موفقیت یا عدم موفقیت متغیر اطلاع در دست نباشد و نتوان از فرمول‌های آماری برای برآورد حجم نمونه استفاده کرد. این جدول در حالتی محافظه‌کارانه حجم نمونه را ارائه می‌دهد. این جدول برای راحتی تصمیم تعیین حجم نمونه با خطایی قابل تحمل (۰/۰۵) و در حالت‌های مختلف تهیه شده است.

جدول ۱. حجم جامعه و نمونه لازم، تعداد پیامک‌های ارسالی و پاسخ دریافتی
به تفکیک استان‌ها در پایش پاییز ۱۳۹۷

استان	حجم جامعه	حجم نمونه لازم	پیامک ارسالی	پاسخ دریافتی قابل قبول
آذربایجان شرقی	۲۳۶۸۷	۳۷۸	۲۸۱۸	۲۵۵
آذربایجان غربی	۱۵۶۵۳	۳۷۵	۲۷۹۶	۲۰۸
اردبیل	۵۵۰۰	۳۵۹	۲۶۷۶	۱۰۷
اصفهان	۴۲۸۵۴	۳۸۱	۲۸۴۰	۳۱۸
البرز	۹۳۶۶	۳۶۹	۲۷۵۲	۱۶۲
ایلام	۳۹۰۶	۳۵۰	۲۶۱۰	۸۱
بوشهر	۵۳۵۳	۳۵۹	۲۶۷۶	۱۴۴
تهران	۷۶۰۲۳	۳۸۲	۲۸۴۸	۴۴۶
کرمان	۱۱۳۴۳	۳۷۲	۲۷۷۴	۱۷۸
چهارمحال و بختیاری	۵۳۳۶	۳۵۸	۲۶۷۰	۱۰۶
خراسان جنوبی	۵۰۵۴	۳۵۷	۲۶۶۲	۱۴۲
خراسان رضوی	۲۹۶۲۲	۳۷۹	۲۸۲۶	۲۸۱
خراسان شمالی	۴۴۵۱	۳۵۳	۲۶۳۲	۱۳۳
خوزستان	۱۵۳۹۱	۳۷۵	۲۷۹۶	۱۸۱
زنجان	۶۵۳۸	۳۶۳	۲۷۰۶	۱۳۵
سمنان	۳۹۶۵	۳۵۰	۲۶۱۰	۱۰۶
سیستان و بلوچستان	۵۷۷۹	۳۶۰	۲۶۸۴	۸۵
فارس	۱۸۹۵۹	۳۷۷	۲۸۱۰	۲۳۱
قزوین	۵۹۹۵	۳۶۱	۲۶۹۲	۱۸۴
قم	۸۱۹۶	۳۶۷	۲۷۳۶	۱۳۷
کردستان	۸۸۶۹	۳۶۸	۲۷۴۴	۱۱۲
کرمانشاه	۹۰۴۴	۳۶۹	۲۷۵۲	۱۲۳
کهگیلویه و بویراحمد	۲۸۴۶	۳۳۹	۲۵۲۸	۷۴
گلستان	۸۴۱۹	۳۶۷	۲۷۳۶	۱۳۶
گیلان	۱۵۱۳۱	۳۷۵	۲۷۹۶	۲۱۰
لرستان	۷۴۹۵	۳۶۵	۲۷۲۲	۲۰۲
مازندران	۲۸۳۷۷	۳۷۹	۲۸۲۶	۲۱۶
مرکزی	۹۲۰۱	۳۶۹	۲۷۵۲	۱۵۱
هرمزگان	۴۹۲۹	۳۵۶	۲۶۵۲	۱۲۷
همدان	۸۸۰۲	۳۶۸	۲۷۴۲	۱۱۳
یزد	۱۰۰۵۴	۳۷۰	۲۷۵۶	۱۷۰
کل کشور	۴۱۶۱۳۹	۱۱۳۵۰	۸۴۶۲۰	۵۲۵۴

مأخذ: استخراج تیم پژوهش از فایل‌های جمع‌آوری شده فعالان اقتصادی و جدول کوکران برای تعیین حجم نمونه، پایش پاییز ۱۳۹۷.

برای تهیه فهرست جامعه فعالان اقتصادی سراسر کشور، تیم پژوهش این پیمایش در مکاتبه با تشکل‌های اقتصادی سراسری شامل اتاق بازرگانی، صنایع معادن و کشاورزی، خانه‌های صنعت و معدن، اتاق‌های اصناف و تعاون و کانون‌های عالی کارفرمایی سراسر کشور، فهرست اعضای آنها را درخواست کرد که اتاق اصناف به طور کامل و اتاق تعاون به طور نسبی پاسخ مثبت دادند و همکاری کردند. علاوه بر تیم پژوهش مذکور، فهرست‌های گردآوری شده از شرکت‌های ثبت شده یا فعال، از شرکت‌های تبلیغاتی خریداری شد تا فهرست گردآوری شده هرچه بیشتر به جامعه آماری تعریف شده پیمایش نزدیک‌تر باشد. در نهایت در اواخر زمستان ۱۳۹۶ فهرست نهایی شامل اسامی و شماره تلفن همراه صحیح و قطعی مدیران واحدهای تولیدی از سراسر کشور (۴۱۶۱۳۹ نفر)، نوع کسب‌وکار و استان محل فعالیت آنها، تا حد مقدور مدون شد. سپس این فهرست به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های ۹ گانه کسب‌وکار خوشه‌بندی و برای عملیات ارسال پیامک‌ها آماده شد. شایان ذکر است که خوشه‌بندی فقط بر اساس ۳۱ استان انجام شد و به لحاظ پیچیدگی‌ها و محدودیت‌های پژوهش، از خوشه‌بندی مضاعف (خوشه‌بندی دوم جامعه بر اساس حوزه‌های کاری) صرف‌نظر شد. در هر پایش نیز سعی بر راستی‌آزمایی و به‌روزرسانی اطلاعات فوق نیز شده است.

ارسال پیامک‌های دعوت به تکمیل پرسشنامه در پیام‌رسان بله و تارنمای مرکز پژوهش‌های مجلس برای جامعه تعیین شده (حاوی لینک مربوطه)، از دهم آذرماه ۱۳۹۷ آغاز شد. علاوه بر آن، ایمیل دعوت به ورود به محیط پرسشنامه در سایت برای ۲۲۶۹۶ فعال اقتصادی و پیامک دعوت ورود به محیط پرسشنامه در پیام‌رسان بله و سایت نیز برای ۸۴۶۲۰ فعال اقتصادی ارسال شد (به تعداد بیش از ۷/۵ برابر نمونه مورد نیاز با فرض اینکه از هر ۱۵ نفر دریافت‌کننده پیامک،^۱ یک نفر پرسشنامه را به درستی تکمیل و ارسال خواهد کرد). دعوت به پُر کردن پرسشنامه الکترونیک و دریافت پاسخ‌ها طبق مقررات تعیین شده این پژوهش، تا ۱۵ دی‌ماه ۱۳۹۷ ادامه یافت.

در عمل، تنها ۲۹۹ نفر از نمونه‌های تعیین شده از طریق سامانه پیام‌رسان بله اقدام به تکمیل پرسشنامه کردند که با توجه به همکاری‌های مجموعه پیام‌رسان بله، ربات تنها برای شماره تلفن‌های جامعه آماری فعال بود و افراد خارج از جامعه آماری امکان تکمیل پرسشنامه را از طریق ربات پیام‌رسان بله نداشتند. ۵۳۴۱ پرسشنامه از طریق سایت، به صورت کامل و قابل قبول دریافت شد که از این تعداد برخی از پرسشنامه‌ها توسط افرادی تکمیل شد که پیامکی برای آنها ارسال نشده بود (شماره تماس آنها میان افرادی که تیم پژوهش برایشان پیامک فرستاد، نبود) و هویت آنها هم به عنوان عضوی از جامعه فعالان اقتصادی ایران برای تیم پژوهش احراز نشد و در نهایت تیم پژوهش مجموعاً ۴۹۵۵ پاسخ را قابل قبول تشخیص داد.

۱. تعداد پرسشنامه‌های مورد نیاز حدود ۱۱۲۰۰ پرسشنامه در سطح کشور و در تمامی استان‌ها و خوشه‌هاست. در پایش زمستان ۱۳۹۶ برای ۴۲۳۱۰ نفر پیامک ارسال شد. با توجه به اینکه برآورد این بود که تقریباً از هر چهار نفر که پیامک را دریافت می‌کند، یک نفر (۲۵ درصد) پرسشنامه را تکمیل و ارسال کند که متأسفانه در پایان، حدود ۴ درصد از دریافت‌کنندگان پیامک اقدام به ورود به بات و سایت و تکمیل پرسشنامه نموده‌اند. لذا برای پایش بهار تعداد پیامک‌های ارسالی را دو برابر یعنی به ۸۴۶۲۰ نفر پیامک ارسال شد که تقریباً ۷/۵ برابر تعداد پرسشنامه‌های تکمیل شده مورد نیاز است. این بار با توجه به تجربه پایش زمستان و زمان ارسال پیامک‌های پایش زمستان (در هفته‌های پایانی سال ۱۳۹۶ و ایام نوروز) که از هر ۲۵ نفر پیامک‌گیرنده، ۱ نفر اقدام به تکمیل پرسشنامه کرده بود، در پایش بهار تصور این بود که این عدد بهبود می‌یابد و به ۱ نفر از ۱۵ نفر می‌رسد.

شایان ذکر است با توجه به جامعه آماری در اختیار تیم پژوهش، لازم بود که به طور متوسط از هر استان ۳۷۰ پرسشنامه تکمیل و تحویل شود. توزیع ۵۲۵۴ پرسشنامه قابل قبول رسیده در این پیمایش، به تفکیک استان‌ها در جدول ۱ ارائه شده است.

از آنجا که این تعداد کمتر از حدنصاب قابل قبول تعریف شده در پژوهش اصلی بود، لذا نتایج این پیمایش به کل جامعه فعالان اقتصادی تعمیم داده نمی‌شود. امید می‌رود در فصل‌های آتی، تعداد نمونه‌ها به حدنصاب تعیین شده یعنی حدود ۱۱۳۰۰ فعال اقتصادی از همه استان‌ها و از همه بخش‌ها (با فرض ثابت ماندن حجم جامعه آماری) برسد. البته با توجه به شروع پایش امنیت سرمایه‌گذاری از زمستان ۱۳۹۶ و کنار گذاشتن ابزار طراحی شده برای اجرای پیمایش این پژوهش (پیام‌رسان تلگرام) و استفاده از پیام‌رسان داخلی (بله)، روند افزایش مشارکت‌کنندگان در پایش با رشد قابل قبولی همراه بوده است (جدول زیر).^۱

جدول ۲. تعداد پرسشنامه‌های قابل قبول در پایش‌های مختلف امنیت سرمایه‌گذاری

تعداد پرسشنامه‌های قابل قبول (نفر)	درصد رشد پرسشنامه‌های قابل قبول	
۱۲۰۷		پایش اول (زمستان ۱۳۹۶)
۲۷۵۱	۱۲۸	پایش دوم (بهار ۱۳۹۷)
۴۸۸۷	۷۷	پایش سوم (تابستان ۱۳۹۷)
۵۲۵۴	۸	پایش چهارم (پاییز ۱۳۹۷)

گفتنی است در گزارش‌های پایش محیط کسب‌وکار، به هر پرسشنامه بر حسب استان و بخش (صنعت، کشاورزی یا خدمات)، وزن تخصیص می‌یافت. در پژوهش اصلی نیز مقرر شده بود تا داده‌های به دست آمده بر حسب سهم استان مربوطه از تولید ناخالص داخلی و نیز سهم بخش یا حوزه کاری مربوطه از تولید ناخالص داخلی، وزن‌دهی شوند؛ ولی در گزارش حاضر با عنوان چهارمین ارزیابی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در کل کشور، به دلیل آنکه نمونه‌های قابل تعمیم متناسب با برآوردها حاصل نشد، فعلاً از وزن‌دهی استان‌ها و بخش‌ها صرف‌نظر شد. امید است تا در فصول بعدی با رسیدن حجم نمونه به حدنصاب قابل قبول، این شرط نیز عملیاتی شود.

۴-۱. نرمال‌سازی و ترکیب داده‌های آماری

به منظور نرمال کردن داده‌های آماری (Hard Data)، ابتدا داده‌های آماری خام که از مراکز آماری مختلف به تفکیک استان‌ها جمع‌آوری شده، به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت به صورت نسبی و قابل

۱. البته باید دقت داشت که در خصوص تعداد نمونه‌های دریافت شده از برخی استان‌های ذکر شده در جدول ۱ همانند استان‌های سیستان و بلوچستان، قم و ایلام و... که فاصله زیادی از حدنصاب مورد نظر دارند نمی‌توان همانند سایر استان‌ها نتیجه‌گیری‌های دقیقی کرد؛ به نظر می‌رسد با روند افزایش مشارکت‌کنندگان و نمونه‌های صحیح دریافت شده این ابهام در پایش‌های آتی برطرف گردد.

مقایسه تبدیل شده است. سپس بر اساس روش «فاصله از مرز»^۱ که در مطالعات بین‌المللی مانند «شاخص سهولت انجام کسب‌وکار» بانک جهانی یا شاخص توسعه انسانی سازمان ملل متحد به کار می‌رود، «داده‌های آماری نسبی» به «داده‌های نرمال شده» تبدیل شده‌اند.

در روش «فاصله از مرز»، نمره فاصله از مرز، شکاف بین عملکرد یک استان از معیار بهترین عملکرد در میان استان‌ها و طی زمان به دست می‌آید. محاسبه نمره فاصله از مرز برای هر استان دو گام اصلی دارد: اولین گام نرمال کردن داده‌های جمع‌آوری شده از هریک از مؤلفه‌های دارای بار مثبت مانند ضریب نفوذ بیمه در هر استان که با استفاده از یک تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱ بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

$$P_{norm} = \left((-9) \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 10$$

که در فرمول بالا w بزرگ‌ترین و f کوچک‌ترین نمره مؤلفه در میان همه استان‌ها در کل طول دوره محاسبه شاخص است و P نمره نرمال نشده استان و P_{norm} داده نرمال شده یا نمره فاصله از مرز برای هریک از اجزای مؤلفه‌های شاخص است.

برای هریک از مؤلفه‌های دارای بار منفی مانند درصد چک‌های برگشتی، در هر استان با استفاده از تبدیل خطی با فرمول زیر با توجه به مقیاس مورد نظر (۱ بهترین عملکرد و ۱۰ بدترین عملکرد) انجام می‌شود:

$$P_{norm} = \left(9 \times \frac{w - P}{w - f} \right) + 1$$

به طور معمول هم بهترین و هم بدترین عملکرد به مدت ۱ سال بر مبنای داده‌های به دست آمده ثابت در نظر گرفته می‌شوند.

دومین گام، محاسبه میانگین ساده هریک از نمره‌های فاصله از مرز برای هریک از بخش داده‌های آماری نماگرهاست.

۲. نتایج پژوهش بر اساس مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری

۲-۱. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر حسب ۱۷ مؤلفه آماری (داده‌های آماری - HD)

همان طور که در بخش قبل اشاره شد، شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در ایران شامل ۳۸ مؤلفه می‌شود که ۱۷ مؤلفه آن آماری (HD) هستند؛ یعنی سنجش آن نیاز به پیمایش و نظرخواهی ندارد و توسط نهادهای رسمی اندازه‌گیری و اعلام می‌شوند. روش محاسبه این مؤلفه‌ها بر اساس روش‌های علمی از نهادهای مربوطه اخذ شده است که به تفکیک نماگرهای مربوطه عبارتند از:

نماگر ۱. تعریف و تضمین حقوق مالکیت (۴ مؤلفه آماری)

۱. اجرای کامل و به موقع احکام مراجع قضایی

این مؤلفه از حاصل جمع نسبت مانده اجرای احکام مدنی به جمعیت هر استان با مانده اجرای احکام کیفری به جمعیت هر استان مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۶ به دست آمده است.

۲. میزان رسیدگی به اختلافات تجاری از طریق داوری

اطلاعات این مؤلفه با توجه به همکاری مرکز داوری اتاق ایران با مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در قالب سه نوع آمار برای پایش پاییز ۱۳۹۷ دریافت گردید: آمار پرونده‌های جاری دفاتر مرکز، آمار پرونده‌های ثبت شده در دفاتر مرکز و آمار آرای صادره در دفاتر مرکز در سال ۱۳۹۷. لذا با توجه به ماهیت این مؤلفه میزان آمار آرای صادره در دفاتر مرکز داوری اتاق ایران در سال ۱۳۹۷ مورد استفاده در تحلیل‌ها قرار گرفته است.

۳. اهتمام دادگاه‌ها به رسیدگی کامل به شکایت‌ها

این مؤلفه با معیار نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی (درصد از ورودی) از حاصل جمع نسبت خروجی به ورودی پرونده‌های دادگاه‌های حقوقی با نسبت خروجی به ورودی پرونده‌های دادگاه‌های کیفری مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۶ به دست آمده است.

۴. اهتمام دادگاه‌ها به رسیدگی سریع به شکایت‌ها

این مؤلفه با معیار میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی بر حسب تعداد روز به دست آمده است. آمار میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده در شعب دادگاه حقوقی و دادگاه کیفری به تفکیک استان‌های مذکور در گزارش عملکرد واحدهای قضایی در فروردین‌ماه ۱۳۹۴ (آخرین آمار در دسترس تیم پژوهش)^۱ به دست آمده است.

نماگر ۲. ثبات اقتصاد کلان (۲ مؤلفه آماری)

۱. ثبات نرخ تورم

نوسان شاخص قیمت مصرف‌کننده بر اساس نرخ تورم استانی اعلامی از طرف مرکز آمار.^۲

۲. ثبات نرخ ارز

به لحاظ نوسانات غیرعادی نرخ ارز در زمستان ۱۳۹۶ و تابستان ۱۳۹۷ و تلاش دولت برای جایگزینی یورو به عنوان ارز تخصیصی و کاربردی در تجارت خارجی و تغییرات نوسانی کمتر یورو نسبت به دلار، این مؤلفه در پایش فصل اول بر اساس نرخ یورو اعلامی از طرف یک صرافی^۳ دارای مجوز رسمی از بانک مرکزی انتخاب

۱. سعی بر آن است تا در پایش‌های فصل‌های آتی از مرجع منتشرکننده این آمار، داده‌های به‌روزرسانی شده مربوط به سال‌های نزدیک‌تر در زمان مناسب دریافت گردد (در این خصوص نامه‌نگاری‌های مختلفی انجام پذیرفته است، لیکن تا نهایه‌سازی این گزارش، اطلاعاتی دریافت نشده است).

۲. طبق گزارش شاخص قیمت مصرف‌کننده به تفکیک استان- آذر ۱۳۹۷، مرکز آمار ایران، تاریخ انتشار ۱۳۹۷/۱۰/۵

۳. شرکت تضامنی صرافین ... ارائه‌کننده خدمات ارزی واقع در تهران، شهرک غرب.

شده بود، لکن با توجه به دستورالعمل‌های مختلف بانک مرکزی و تغییرات متعدد سیاستگذاری آن بانک، از ۲۰ فروردین ماه ۱۳۹۷ صرافی‌های مختلف از جمله این صرافی، تغییرات نرخ ارز را بر روی سایت خود قرار نداده‌اند. بنابراین تصمیم بر آن شد تا از فصل بهار به بعد، نرخ‌های اعلامی از طرف شبکه اطلاع‌رسانی طلا، سکه و ارز تهران (وابسته به اتحادیه طلا و جواهر) ملاک عمل قرار گیرد^۱ (که برای پایش دوم (بهار ۱۳۹۷) مورد استفاده قرار گرفت)، لکن مجدداً بر اثر التهابات بازار ارز و سیاست‌ها و تصمیمات مقامات مسئول هرگونه ارائه لحظه‌ای نرخ ارز بر روی تمامی سایت‌های رسمی مجدداً برای فصل تابستان منتفی شد، بر این اساس با توجه به انجام پایش هر فصل بعد از پایان آن فصل و وجود یک دوره زمانی ارزیابی داده‌ها، اطلاعات مربوط به نرخ روزانه ارز یورو (برای بازه زمانی تابستان و پاییز ۱۳۹۷) از منابع در دسترس در چند ماه بعد استخراج و در پایش فصل تابستان و پاییز مورد استفاده قرار گرفت.^۲ برای آنکه این مؤلفه تغییرات و نوسانات را برای کشور بهتر نشان دهد، ضریب تغییرات^۳ آن محاسبه و استفاده شده است.

نماگر ۳. ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی (۱ مؤلفه آماری)

۱. ثبات مسئولان استانی

این مؤلفه بر اساس تغییرات ۶ مقام مسئول استانی شامل استاندار، شهردار،^۴ ریاست سازمان جهاد کشاورزی، مدیر کل سازمان امور اقتصاد و دارایی، مدیر کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی و ریاست سازمان صنعت، معدن و تجارت استان در دوره زمانی مشخص شده (فصل پاییز ۱۳۹۷) بر اساس استعلام مرکز پژوهش‌ها از دستگاه‌های مربوطه و میزان همکاری و اطلاعات در دسترس و ارائه شده توسط آنها به دست آمده است.

نماگر ۴. فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی (۴ مؤلفه آماری)

۱. تعداد پرونده‌های خیانت در امانت

این مؤلفه بر اساس نرخ اعلامی به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۶ به دست آمده است.

۲. تعداد پرونده‌های مطالبه طلب

این مؤلفه بر اساس نرخ اعلامی به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۶ به دست آمده است.

۱. به آدرس www.tgju.org

۲. اطلاعات از سایت currency-gold استخراج شد.

۳. ضریب تغییرات عبارت است از: عددی که از تقسیم انحراف معیار به میانگین نرخ‌های یک بازه زمانی به دست می‌آید. ضریب تغییرات میزان تغییرات نرخ را در طول دوره زمانی مشخص شده بهتر نشان می‌دهد، هرچند برای دوره‌های کوتاه‌مدت می‌توان از انحراف معیار نرخ‌ها نیز استفاده کرد.

۴. درباره دریافت اطلاعات از منابع مطلع، آماري در خصوص تغییرات شهرداران برای این دوره گزارش نشده است و در خصوص تغییرات استانداران، با توجه به مصوبه مجلس شورای اسلامی در دوم مردادماه ۱۳۹۷ در خصوص طرح اصلاح به‌کارگیری بازنشستگان، بالغ بر ۱۴ استاندار باید تغییر کنند، لکن به دلیل برخی ملاحظات و تصمیمات وزارت کشور الزاماً همه استانداران مشمول قانون منع به‌کارگیری بازنشستگان، در تابستان و پاییز ۱۳۹۷ تغییر نکرده‌اند و این فرایند با سپری شدن زمان همراه بوده است (ممکن است استانداران استعفا داده باشند و استان مورد نظر سرپرست داشته باشد)؛ لکن ملاک محاسبه اعمال تعداد استانداران تغییر کرده در پایش‌های تابستان، پاییز و زمستان ۱۳۹۷ احکام صادر شده در خصوص انتصاب استاندار توسط وزارت کشور و منتشر شده در سایت رسمی آن وزارتخانه بوده است.

۳. درصد چک‌های برگشتی

این مؤلفه بر اساس نرخ اعلامی تحت عنوان شاخص مطالبه وجه چک به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۶ به دست آمده است.

۴. تعداد پرونده‌های کلاهبرداری

این مؤلفه بر اساس نرخ اعلامی به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۶ به دست آمده است.

۵. مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض (۶ مؤلفه آماری)

۱. شکایت‌های با موضوع سرقت مستوجب تعزیر

این مؤلفه بر اساس نرخ اعلامی شکایت‌های با موضوع سرقت مستوجب تعزیر به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۶ به دست آمده است.

۲. شکایت‌های با موضوع تصرف عدوانی

این مؤلفه بر اساس نرخ اعلامی شکایت‌های با موضوع تصرف عدوانی به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۶ به دست آمده است.

۳. شکایت‌های با موضوع مزاحمت ملکی

این مؤلفه بر اساس نرخ اعلامی شکایت‌های با موضوع مزاحمت ملکی به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مذکور در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۶ به دست آمده است.

۴. شکایت‌های با موضوع ضرب و جرح عمدی

این مؤلفه از تعداد شکایت‌های با موضوع ضرب و جرح عمدی به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت در هر استان، مندرج در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۶ به دست آمده است.

۵. تعداد تصادف منجر به فوت یا جرح

این مؤلفه بر اساس حاصل جمع نرخ‌های اعلامی در هر استان برای فوت یا جرح به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت، مذکور در سالنامه آماری سال ۱۳۹۵ به دست آمده است.

۶. ضریب نفوذ بیمه

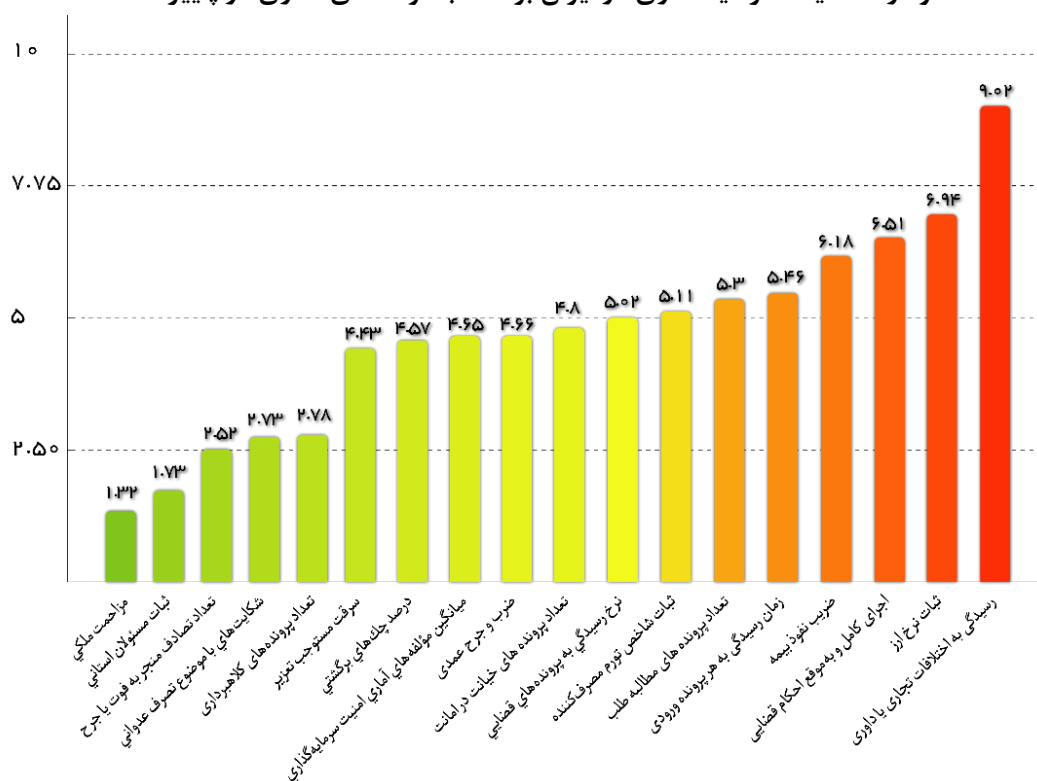
این مؤلفه بر اساس نرخ رسمی اعلامی در سالنامه آماری صنعت بیمه سال ۱۳۹۶ صنعت بیمه به تفکیک استان‌ها استخراج شده است.

همان طور که قبلاً توضیح داده شد دو نماگر شفافیت و سلامت اداری و نماگر عملکرد دولت صرفاً بر اساس مؤلفه‌های پیمایشی سنجش و ارزیابی می‌شوند و هیچ مؤلفه آماری برای آنها در نظر گرفته نشده است.

برای تلفیق اطلاعات فوق با داده‌های پیمایشی و استخراج یک شاخص برای هر استان و در نهایت برای کل کشور، پس از تهیه جدول اطلاعات نسبی ۱۷ مؤلفه، این مؤلفه‌ها نرمال‌سازی شده^۲ و سپس با جدول اطلاعات پیمایشی تلفیق شده‌اند. با توجه به مراحل و پیش‌فرض‌های مذکور، مؤلفه‌های آماری (HD) شاخص امنیت سرمایه‌گذاری پس از نرمال شدن برای فصل پاییز سال ۱۳۹۷ در جدول ۳ و نمودار ۱ ارائه شده است.

نمودار ۱. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر حسب مؤلفه‌های آماری در پاییز ۱۳۹۷

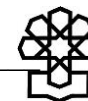
۱. در این گزارش، به دلیل عدم دستیابی به آمار مؤلفه رسیدگی به اختلافات تجاری از طریق داوری، داده‌های آن در تحلیل وارد نشده است.

۲. برای نرمال‌سازی جدول اطلاعات نسبی مؤلفه‌های آماری؛ اولاً آمار برخی مؤلفه‌ها در استان‌های خاصی وجود نداشت، زیرا در سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۶ برای هر استان برخی اطلاعات مورد نیاز این پایش از جدولی با عنوان «ده موضوع اول اتهام پرونده‌های ورودی واحدهای قضایی استان...» استخراج شده است، لکن به دلیل آنکه مؤلفه مورد نظر در طول بازه زمانی مورد سنجش در ده موضوع اول اتهامی استان مورد نظر نبوده، لذا آماری در این خصوص در دسترس نبود. در این موارد، معادل عدد حداقل مؤلفه در سایر استان‌ها برای استان فاقد آمار به کار برده شده است.

ثانیاً آن دسته از مؤلفه‌هایی که بر اساس نسبت به جمعیت استان مربوطه (شاخص بر اساس ۱۰۰ هزار نفر) موجود در منابع آماری رسمی در آنها رعایت نشده است، لازم است تا عدد مؤلفه کسب شده بر جمعیت هر استان تقسیم و ضرب در ۱۰۰ هزار شد تا همانند سایر مؤلفه‌ها بتوان آنها را نرمال کرد.

جدول ۳. مؤلفه‌های آماری شاخص امنیت سرمایه‌گذاری (نرمال شده) به تفکیک استان‌ها در پاییز ۱۳۹۷

مؤلفه‌های آماری امنیت سرمایه‌گذاری	ضریب نفوذ بیمه	تعداد تصادف منجر به فوت یا جرح	ضرب و جرح عمدی	مزا حمت ملکی	شکایت‌های یا موضوع تصرف عدوانی	سرقت مستوجب تعزیر	تعداد پرونده‌های کلاهبرداری	درصد چک‌های برگشتی	تعداد پرونده‌های مطالبه طلب	تعداد پرونده‌های خیانت در امانت	ثبات مسئولان استانی	ثبات نرخ ارز	ثبات شاخص تورم مصرف کننده	زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی	نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی	رسیدگی به اختلافات تجاری با داوری	اجرای کامل و به موقع احکام قضایی	استان / عنوان مؤلفه آماری
۳/۵۰	۶	۲	۵	۱	۱	۴	۲	۴	۴	۱	۱	۷	۶	۵	۴	۱	۴	همدان
۳/۶۹	۶	۲	۱	۱	۱	۳	۱	۱	۱	۱	۱	۷	۶	۷	۶	۱۰	۸	سیستان و بلوچستان
۳/۷۲	۶	۱	۲	۱	۱	۲	۱	۳	۲	۱	۴	۷	۸	۱	۵	۱۰	۹	خراسان جنوبی
۳/۸۳	۵	۳	۲	۱	۱	۳	۲	۸	۵	۴	۱	۷	۲	۳	۴	۹	۶	قم
۳/۸۵	۶	۱	۲	۱	۱	۳	۱	۳	۴	۵	۱	۷	۳	۸	۴	۷	۹	هرمزگان
۳/۹۵	۷	۲	۲	۱	۱	۳	۲	۴	۴	۴	۳	۷	۸	۳	۴	۹	۵	کرمانشاه
۴/۰۸	۴	۳	۲	۱	۱	۱	۲	۵	۶	۳	۱	۷	۵	۵	۵	۱۰	۷	آذربایجان غربی
۴/۲۰	۵	۲	۵	۱	۱	۷	۱	۴	۴	۵	۱	۷	۶	۴	۳	۷	۸	گلستان
۴/۲۵	۶	۱	۵	۱	۱	۵	۳	۴	۵	۶	۱	۷	۴	۴	۲	۱۰	۵	سمنان
۴/۳۶	۵	۷	۵	۱	۱	۴	۲	۳	۳	۵	۱	۷	۳	۶	۳	۹	۱۰	خراسان رضوی
۴/۴۰	۶	۲	۴	۱	۱	۲	۳	۱۰	۵	۷	۱	۷	۳	۷	۶	۹	۱	یزد
۴/۴۴	۶	۳	۴	۱	۱	۴	۱	۳	۳	۶	۳	۷	۱	۷	۷	۱۰	۸	کرمان
۴/۴۸	۷	۲	۶	۱	۳	۴	۲	۵	۵	۳	۱	۷	۴	۳	۸	۱۰	۷	زنجان
۴/۵۷	۸	۲	۷	۱	۱	۵	۳	۵	۴	۶	۱	۷	۵	۳	۴	۱۰	۶	مرکزی
۴/۵۸	۶	۵	۳	۱	۱	۳	۲	۵	۵	۷	۱	۷	۳	۵	۴	۸	۱۰	فارس
۴/۷۱	۶	۱	۴	۱	۱	۴	۴	۸	۵	۹	۱	۷	۳	۹	۵	۶	۷	اصفهان
۴/۷۱	۷	۲	۴	۱	۳	۵	۲	۳	۶	۴	۱	۷	۱۰	۶	۴	۹	۶	لرستان
۴/۸۲	۵	۱	۷	۱	۷	۵	۱	۳	۵	۴	۳	۷	۸	۵	۵	۱۰	۶	خراسان شمالی
۴/۸۶	۷	۱	۴	۱	۸	۳	۲	۴	۵	۵	۱	۷	۸	۸	۵	۹	۵	کردستان
۴/۹۴	۸	۱	۶	۱	۱	۵	۴	۶	۶	۸	۱	۷	۴	۴	۵	۱۰	۷	قزوین
۴/۹۷	۴	۳	۵	۱	۵	۱	۴	۶	۵	۶	۳	۷	۶	۴	۴	۱۰	۹	آذربایجان شرقی
۴/۹۸	۷	۱	۷	۲	۱۰	۵	۳	۵	۸	۱	۱	۷	۳	۳	۵	۱۰	۸	اردبیل

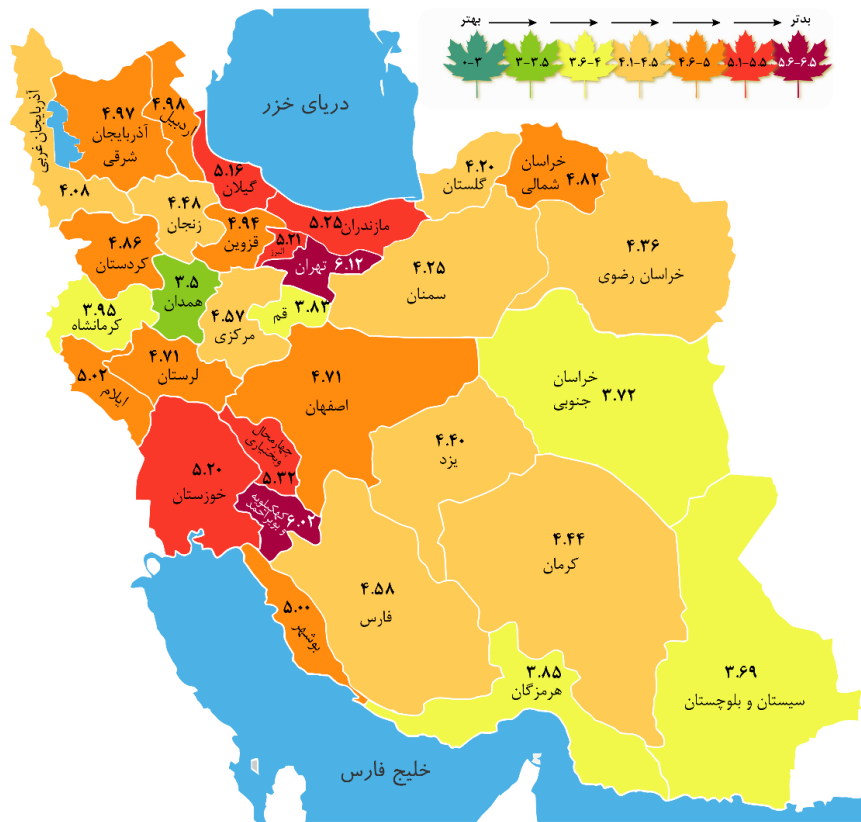

مؤلفه‌های آماری امنیت سرمایه‌گذاری	ضرب نفوذ بیمه	تعداد تصادف منجر به فوت یا جرح	ضرب و جرح عمدی	مزاحمت ملکی	شکایتهای با موضوع تصرف عدوانی	سرقهت مستوجب تعزیر	تعداد پرونده‌های کلاهبرداری	درصد چک‌های برگشتی	تعداد پرونده‌های مطالبه طلب	تعداد پرونده‌های خیانت در امانت	ثبات مسئولان استانی	ثبات نرخ ارز	ثبات شاخص تورم مصرف کننده	زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی	نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی	رسیدگی به اختلافات تجاری با داری	اجرای کامل و به موقع احکام قضایی	استان/ عنوان مؤلفه آماری
۵/۰۰	۱۰	۱	۲	۱	۱	۳	۲	۴	۹	۶	۴	۷	۴	۹	۶	۱۰	۵	بوشهر
۵/۰۲	۷	۱	۵	۱	۶	۶	۳	۳	۱۰	۱	۱	۷	۹	۱۰	۱	۱۰	۵	ایلام
۵/۱۶	۵	۲	۷	۱۰	۱	۴	۳	۵	۶	۸	۴	۷	۳	۲	۶	۹	۵	گیلان
۵/۲۰	۱۰	۴	۶	۱	۱	۹	۳	۳	۴	۳	۳	۷	۶	۶	۶	۱۰	۸	خوزستان
۵/۲۱	۶	۴	۵	۱	۱	۷	۷	۴	۴	۸	۳	۷	۳	۷	۷	۱۰	۵	البرز
۵/۲۵	۶	۲	۷	۱	۱	۷	۵	۴	۸	۱۰	۳	۷	۳	۸	۵	۱۰	۴	مازندران
۵/۳۲	۶	۱	۷	۱	۱۰	۴	۲	۷	۸	۱	۱	۷	۸	۷	۶	۹	۴	چهارمحال و بختیاری
۶/۰۲	۹	۱	۱۰	۱	۹	۸	۴	۴	۱۰	۱	۱	۷	۵	۵	۱۰	۹	۸	کهگیلویه و بویر احمد
۶/۱۲	۱	۱۰	۵	۱	۱	۱۰	۱۰	۶	۵	۱۰	۴	۷	۸	۵	۶	۸	۸	تهران
۴/۶۵	۶/۱۸	۲/۵۲	۴/۶۶	۱/۳۲	۲/۳۳	۴/۴۳	۲/۷۸	۴/۵۷	۵/۳۰	۴/۸۰	۱/۷۳	۶/۹۴	۵/۱۱	۵/۴۶	۵/۰۲	۹/۰۲	۶/۵۱	میانگین کشوری

توضیحات: ۱. مؤلفه رسیدگی به اختلافات تجاری از طریق داری در پژوهش اصلی، جزء مؤلفه‌های آماری بوده، که در پاییز ۱۳۹۷ بر خلاف سه پایش قبلی اطلاعات این مؤلفه در دسترس تیم پژوهش قرار گرفت؛ لذا آمار آن در این گزارش محاسبه گردید.
 ۲. شایان توضیح است در چهار مؤلفه خیانت در امانت،^۱ کلاهبرداری،^۲ تصرف عدوانی^۳ و مزاحمت ملکی،^۴ از آنجا که داده‌های مؤلفه‌های مربوط به این چهار ستون از سالنامه قوه قضائیه استخراج می‌شود و در آن گزارش، داده‌ها بر اساس ۱۰ پرونده پُرشکایت در هر استان ارائه می‌شود، در برخی استان‌ها این چهار مؤلفه جزء پرونده تشکیل شده نبود و در نتیجه اطلاعات این چهار مؤلفه برای همه استان‌ها در دسترس نبود؛ لذا تیم پژوهش تصمیم گرفت داده آماری در این استان‌ها (استان‌هایی که چهار مؤلفه فوق به دلیل آنکه در آنها جزء ۱۰ پرونده پُرشکایت نبوده‌اند آماری برای آن موارد ذکر نشده است) را معادل کمترین عدد اعلامی در بین استان‌های دارای داده که در منابع اطلاعاتی برای آنها عددی اعلام شده، در نظر بگیرد.
 ۳. در اعداد نرمال شده، برای هیچ استانی ضریب وزنی خاصی اعمال نشده است.
 ۴. با توجه به اینکه سالنامه عمومی قوه قضائیه مربوط به سال ۱۳۹۶ منتشر شده است؛ لذا آمارهای استفاده شده در این پایش بر خلاف پایش اول و دوم، بر اساس سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۶ و سالنامه آماری ۱۳۹۵ و سالنامه بیمه مرکزی سال ۱۳۹۶ و گزارش عملکرد واحدهای قضایی در فروردین‌ماه ۱۳۹۴ است و تنها آمار مربوط به سه مؤلفه ثبات شاخص تورم مصرف کننده، ثبات نرخ ارز و ثبات مسئولان استانی متناسب به سه ماه چهارم سال ۱۳۹۷ از سایر منابع معتبر در دسترس دریافت و در جدول ۲ به کار برده شده است.

- برای این مؤلفه، تنها برای استان‌های اردبیل، ایلام، چهارمحال و بختیاری، خراسان جنوبی، کهگیلویه و بویر احمد و همدان اطلاعات در دسترس تیم تحقیق نبوده و در بقیه استان‌ها این مؤلفه جزء ۱۰ پرونده اول پُر تعداد بوده است.
- برای این مؤلفه، تنها برای استان‌های خراسان جنوبی و سیستان و بلوچستان داده در دسترس تیم تحقیق نبوده است.
- برای این مؤلفه، تنها برای استان‌های آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل، ایلام چهارمحال و بختیاری، خراسان شمالی، زنجان، کردستان، کهگیلویه و بویر احمد و لرستان داده در دسترس تیم تحقیق بوده است.
- برای این مؤلفه نیز همانند اطلاعات موجود در سالنامه سال ۱۳۹۵ در سالنامه سال ۱۳۹۶ نیز فقط آمار استان‌های گیلان و مازندران در دسترس تیم تحقیق بوده است.

شکل ۱. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر حسب مؤلفه‌های آماری به تفکیک استان‌ها در پاییز ۱۳۹۷

مقایسه اطلاعات استخراجی مؤلفه‌های آماری شاخص امنیت سرمایه‌گذاری (نرمال شده) به تفکیک استان‌ها در پاییز ۱۳۹۷ نسبت به تابستان ۱۳۹۷ و نسبت به بهار ۱۳۹۷ نشان می‌دهد در پاییز ۱۳۹۷ به ترتیب استان‌های همدان، سیستان و بلوچستان و خراسان جنوبی نسبت به سایر استان‌ها ارزیابی مناسب‌تری داشتند و استان‌های تهران، کهگیلویه و بویراحمد و چهارمحال و بختیاری به ترتیب نسبت به سایر استان‌ها در بررسی مؤلفه‌های آماری امنیت سرمایه‌گذاری ارزیابی نامناسب‌تری کسب کرده‌اند. این در حالی است که در تابستان ۱۳۹۷ به ترتیب استان‌های سیستان و بلوچستان، خراسان جنوبی و قم نسبت به سایر استان‌ها ارزیابی مناسب‌تری داشتند و به ترتیب استان‌های تهران، کهگیلویه و بویراحمد و خراسان شمالی نسبت به سایر استان‌ها در بررسی مؤلفه‌های آماری امنیت سرمایه‌گذاری ارزیابی نامناسب‌تری کسب کرده‌اند. همچنین در بهار ۱۳۹۷ نیز از نظر مؤلفه‌های آماری امنیت سرمایه‌گذاری به ترتیب استان‌های سیستان و بلوچستان، بوشهر و خراسان جنوبی نسبت به سایر استان‌ها از ارزیابی مناسب‌تری برخوردار بوده‌اند و به ترتیب استان‌های تهران، چهارمحال و بختیاری و خراسان شمالی، وضعیت نامناسب‌تری داشته‌اند. به عبارتی در سه پایش اخیر استان‌های سیستان و بلوچستان و خراسان جنوبی با تکرار همچنان از ارزیابی بهتری برخوردار بوده‌اند و استان تهران با تکرار ارزیابی

نامناسب‌تری در مؤلفه‌های آماری شاخص امنیت سرمایه‌گذاری را به خود اختصاص داده است. در ادامه، داده‌های آماری گردآوری شده با داده‌های پیمایشی به دست آمده در این پژوهش، تلفیق شده و شاخص نهایی امنیت سرمایه‌گذاری برای هر استان و کل کشور ارائه می‌شود.

۲-۲. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر حسب ۲۱ مؤلفه پیمایشی

ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این مطالعه از وضعیت مؤلفه‌های پیمایشی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری (نمره ۱۰ بدترین ارزیابی و صفر مناسب‌ترین ارزیابی) در جدول ۴ و نمودار ۲ ارائه شده است که نشان می‌دهد سه مؤلفه زیر نامناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری در پاییز ۱۳۹۷ ارزیابی شده‌اند:

۱. «عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده»

۲. «اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات حکومتی»

۳. «احقاق حقوق قانونی در ادارات دولتی»

همچنین مناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری (نسبت به سایر مؤلفه‌ها) طی پاییز ۱۳۹۷ عبارتند از:

۱. «سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات و ماشین‌آلات)»

۲. «استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی»

۳. «رواج توزیع کالای قاچاق»

شایان ذکر است در تابستان ۱۳۹۷، سه مؤلفه زیر نامناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری

ارزیابی شده بودند:

۱. «عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده شده»

۲. «عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده»

۳. «اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات حکومتی»

همچنین سه مؤلفه زیر، مناسب‌ترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری در تابستان ۱۳۹۷ ارزیابی شده‌اند:

۱. «سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات و ماشین‌آلات)»

۲. «رواج توزیع کالای قاچاق»

۳. «استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی»

مقایسه نتایج ارزیابی پاییز ۱۳۹۷ با تابستان ۱۳۹۷ نشان می‌دهد مؤلفه «عمل مسئولان ملی به وعده‌های

داده شده» که در تابستان ۱۳۹۷ رتبه دوم نامناسب‌ترین‌ها را کسب کرده بود به رتبه اول نامناسب‌ترین ارزیابی‌ها

رسیده است که نشان از بدتر شدن این مؤلفه در سنجش‌ها دارد. همچنین مؤلفه «اعمال نفوذ و تبانی در معاملات

ادارات حکومتی» که در تابستان ۱۳۹۷ در رتبه سوم نامناسب‌ترین‌ها بود به رتبه دوم نامناسب‌ترین‌ها آمده است.

نکته جالب آنکه مؤلفه «وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار» که در رتبه ۱۰ تابستان ۱۳۹۷ بوده در پاییز ۱۳۹۷

به رتبه ۵ ارتقا یافته و بهتر شده است و همچنین مؤلفه «میزان وفای به عهد در اجرای قرارداد کتبی یا شفاهی در

بازار» که در پایش تابستان رتبه ۱۴ام را داشته است در پایش چهارم به رتبه ۴ام ارتقا یافته و از منظر ارزیابی کنندگان وضعیت مناسب‌تری نسبت به سایر مؤلفه‌ها کسب کرده است. در حالی که مؤلفه «میزان اختلال ایجاد شده در اثر تحریم‌های خارجی» که در هر دو پایش زمستان ۱۳۹۶ و بهار ۱۳۹۷ جزء مناسب‌ترین مؤلفه‌ها یا به عبارتی کم‌اثرترین آنها در امنیت سرمایه‌گذاری ارزیابی شده بود به ناگهان در پایش سوم (تابستان ۱۳۹۷) به رتبه سیزدهم و در پایش چهارم به رتبه پانزدهم تنزل یافته و بدتر شده است. این بدین معناست که این مؤلفه از منظر فعالان کسب‌وکار نسبت به پایش‌های گذشته در پایش اخیر در امنیت سرمایه‌گذاری اثر مخرب‌تری گذاشته است. با توجه به خروج آمریکا از برجام و تشدید مجدد تحریم‌ها از طرف دولت آمریکا، این ارزیابی دور از انتظار نبود. بررسی مقایسه‌ای بین تغییرات ارزیابی‌ها و رتبه‌بندی برخی از مؤلفه‌ها در پایش سوم و چهارم و مقایسه آنها با پایش‌های قبلی، تأمل‌برانگیز و نیازمند تحقیق بیشتر دلایل است.

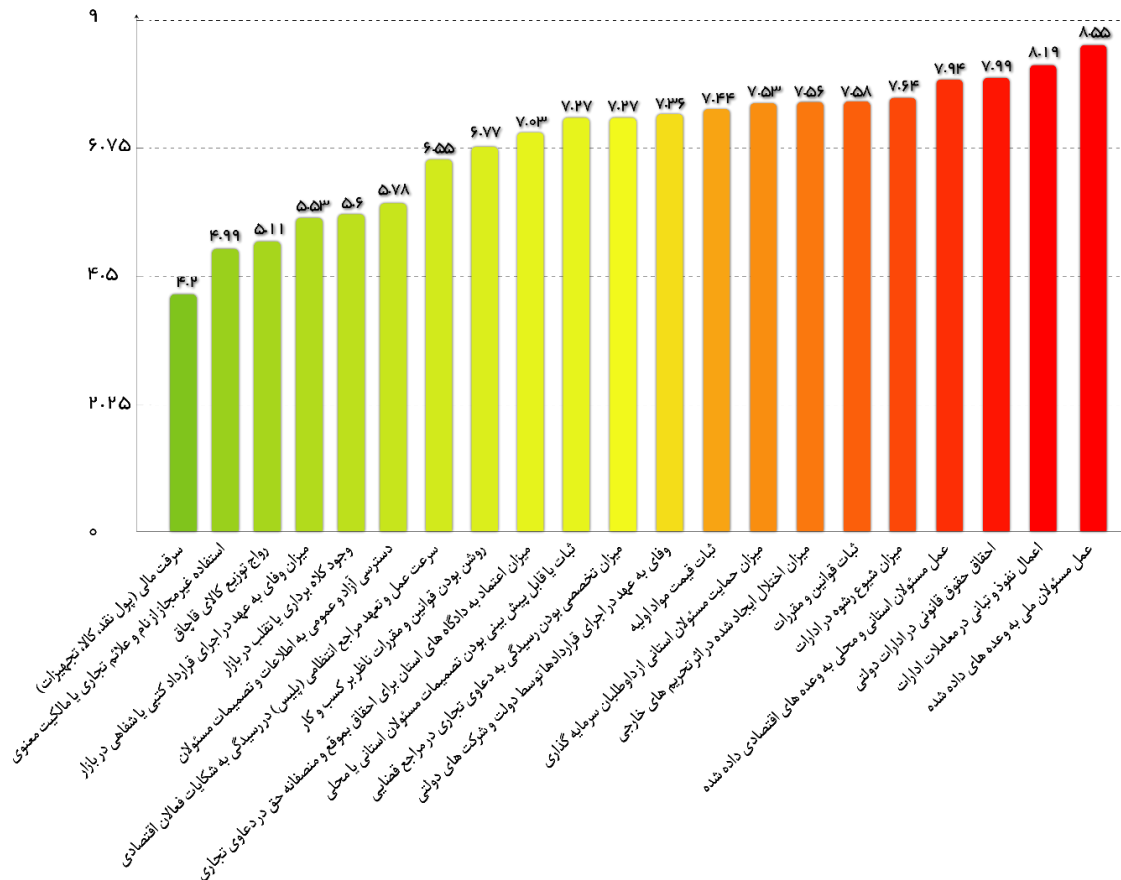
جدول ۴. ارزیابی فعالان اقتصادی از ۲۱ مؤلفه پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری در پاییز ۱۳۹۷ و مقایسه وضعیت آن مؤلفه‌ها در پایش تابستان ۱۳۹۷

(۱۰، بدترین ارزیابی) و (رتبه بالاتر وضعیت بدتر)

ارزیابی تابستان ۱۳۹۷		ارزیابی پاییز ۱۳۹۷		عنوان مؤلفه
رتبه	نمره	رتبه	نمره	
۱	۳/۶۵	۱	۴/۲	سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات)
۳	۴/۴۰	۲	۴/۹۹	استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی
۲	۳/۶۵	۳	۵/۱۱	رواج توزیع کالای قاچاق
۱۴	۷/۴۱	۴	۵/۵۳	میزان وفای به عهد در اجرای قرارداد کتبی یا شفاهی در بازار
۱۰	۷/۱۲	۵	۵/۶	وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار
۴	۶/۲۵	۶	۵/۷۸	دسترسی آزاد و عمومی به اطلاعات و تصمیمات مسئولان
۶	۶/۳۲	۷	۶/۵۵	سرعت عمل و تعهد مراجع انتظامی (پلیس) در رسیدگی به شکایات فعالان اقتصادی
۷	۶/۴۲	۸	۶/۷۷	روشن بودن قوانین و مقررات ناظر بر کسب‌وکار
۹	۷/۰۵	۹	۷/۰۳	میزان اعتماد به دادگاه‌های استان برای احقاق حق به موقع و منصفانه حق در دعاوی تجاری
۱۶	۷/۷۳	۱۰	۷/۲۷	ثبات یا قابل پیش‌بینی بودن تصمیمات مسئولان استانی یا محلی
۸	۶/۹۴	۱۱	۷/۲۷	میزان تخصصی بودن رسیدگی به دعاوی تجاری در مراجع قضایی
۱۲	۷/۱۹	۱۲	۷/۳۶	وفای به عهد در اجرای قراردادها توسط دولت و شرکت‌های دولتی
۱۵	۷/۴۴	۱۳	۷/۴۴	ثبات قیمت مواد اولیه
۱۷	۷/۷۳	۱۴	۷/۵۳	میزان حمایت مسئولان استانی از داوطلبان سرمایه‌گذاری
۱۳	۷/۲۳	۱۵	۷/۵۶	میزان اختلال ایجاد شده در اثر تحریم‌های خارجی
۵	۶/۳۰	۱۶	۷/۵۸	ثبات قوانین و مقررات
۱۸	۷/۸۶	۱۷	۷/۶۴	میزان شیوع رشوه در ادارات
۲۱	۸/۴۸	۱۸	۷/۹۴	عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده شده
۱۱	۷/۱۸	۱۹	۷/۹۹	احقاق حقوق قانونی در ادارات دولتی
۱۹	۸/۰۶	۲۰	۸/۱۹	اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات
۲۰	۸/۳۳	۲۱	۸/۵۵	عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده

نمودار ۲. ارزیابی فعالان اقتصادی از ۲۱ مؤلفه پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری در پاییز ۱۳۹۷

۳-۲. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر حسب مؤلفه‌های پیمایشی به تفکیک استان‌ها

میانگین ارزیابی مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها در پاییز ۱۳۹۷ در جدول ۵ ارائه شده است. این جدول نشان می‌دهد در پاییز ۱۳۹۷ به ترتیب استان‌های ایلام، خوزستان و البرز دارای نامناسب‌ترین وضعیت و استان‌های مرکزی، سمنان و یزد به ترتیب دارای مناسب‌ترین وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری نسبت به سایر استان‌ها از منظر فعالان کسب‌وکار ارزیابی شده‌اند.

شایان ذکر است در تابستان ۱۳۹۷ به ترتیب استان‌های البرز، کهگیلویه و بویراحمد، خوزستان و چهارمحال و بختیاری به ترتیب دارای نامناسب‌ترین وضعیت و استان‌های اردبیل، مرکزی، خراسان شمالی و یزد به ترتیب دارای مناسب‌ترین وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری نسبت به سایر استان‌ها از منظر فعالان کسب‌وکار ارزیابی شده بودند.

جدول ۵. شاخص امنیت سرمایه‌گذاری بر حسب مؤلفه‌های پیمایشی

۶/۴۶	زمستان ۱۳۹۶ (پایش اول)
۶/۴۵	بهار ۱۳۹۷ (پایش دوم)
۶/۸۲	تابستان ۱۳۹۷ (پایش سوم)
۶/۸۸	پاییز ۱۳۹۷ (پایش چهارم)

جدول فوق نشان از ارزیابی نامناسب‌تر فعالان اقتصادی از وضعیت امنیت سرمایه‌گذاری و بدتر شدن آن (به میزان ۰/۴۲ واحد درصد یا ۶/۵ درصد) طی چهار فصل گذشته در کشور دارد. البته باید هشدار داد که احتمال دارد طی دو فصل اخیر، شاخص امنیت سرمایه‌گذاری تغییر محسوسی نکرده باشد و علت تفاوت ایجاد شده و بدتر شدن شاخص، ناشی از تخمین درست‌تر و واقعی‌تر مؤلفه‌ها در پایش‌های سوم و چهارم باشد و نیاز است تا برای تحلیل دقیق‌تر و راستی‌آزمایی صحیح‌تر پژوهش فوق تا پایش پنجم و ارزیابی زمستان ۱۳۹۷ صبر نماییم.

جدول ۶. ارزیابی امنیت سرمایه‌گذاری بر حسب مؤلفه‌های پیمایشی (SD) به تفکیک استان‌ها در پاییز ۱۳۹۷

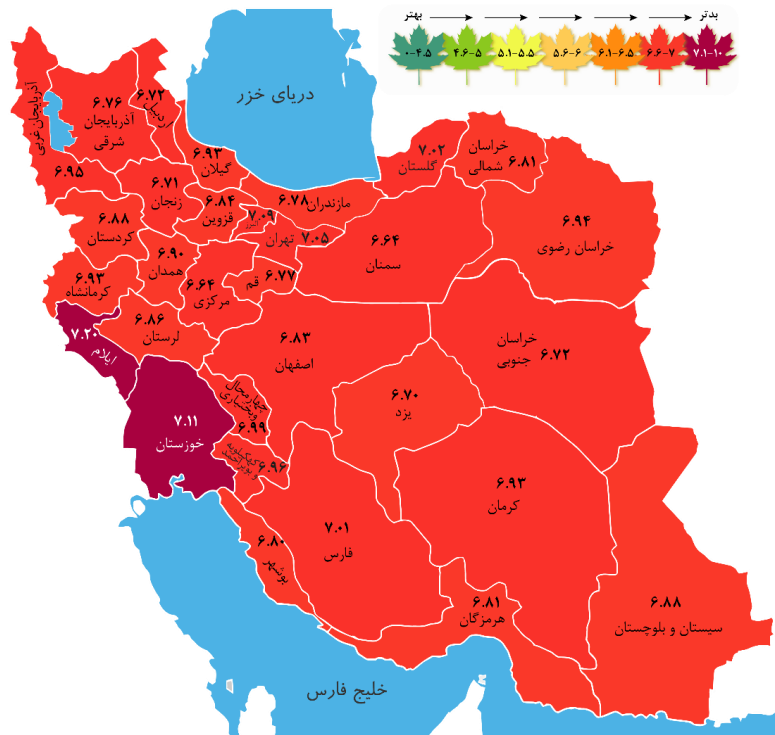
(نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی
۱	مرکزی	۶/۶۴	۱۷	سیستان و بلوچستان	۶/۸۸
۲	سمنان	۶/۶۴	۱۸	همدان	۶/۹۰
۳	یزد	۶/۷۰	۱۹	گیلان	۶/۹۳
۴	زنجان	۶/۷۱	۲۰	کرمانشاه	۶/۹۳
۵	خراسان جنوبی	۶/۷۲	۲۱	کرمان	۶/۹۳
۶	اردبیل	۶/۷۲	۲۲	خراسان رضوی	۶/۹۴
۷	آذربایجان شرقی	۶/۷۶	۲۳	آذربایجان غربی	۶/۹۵
۸	قم	۶/۷۷	۲۴	کهگیلویه و بویراحمد	۶/۹۶
۹	مازندران	۶/۷۸	۲۵	چهارمحال و بختیاری	۶/۹۹
۱۰	بوشهر	۶/۸۰	۲۶	فارس	۷/۰۱
۱۱	هرمزگان	۶/۸۱	۲۷	گلستان	۷/۰۲
۱۲	خراسان شمالی	۶/۸۱	۲۸	تهران	۷/۰۵
۱۳	اصفهان	۶/۸۳	۲۹	البرز	۷/۰۹
۱۴	قزوین	۶/۸۴	۳۰	خوزستان	۷/۱۱
۱۵	لرستان	۶/۸۶	۳۱	ایلام	۷/۲۰
۱۶	کردستان	۶/۸۸		میانگین کشوری (میانگین ساده)*	۶/۸۸

* شایان ذکر است در ابتدا قرار بود میانگین وزنی ملاک ارزیابی استانی قرار گیرد، اما در عمل از میانگین ساده استفاده شد.

شکل ۲. ارزیابی امنیت سرمایه‌گذاری بر حسب مؤلفه‌های پیمایشی به تفکیک استان‌ها در پاییز ۱۳۹۷

۲-۴. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک حوزه‌های کاری بر حسب مؤلفه‌های پیمایشی

تیم پژوهش برای استنتاج بیشتر از نتایج این پژوهش، کل فعالیت‌های اقتصادی در ایران را بر اساس طبقه‌بندی ISIC و حساب‌های ملی به ۹ حوزه کاری زیر تقسیم کرده است:

۱. صنعت (شامل همه صنایع و موارد مرتبط با ساختمان)
۲. زراعت، باغداری و جنگلداری
۳. دامداری، مرغداری و شیلات
۴. معدن بجز نفت و گاز
۵. نفت خام و گاز طبیعی، تأمین آب و برق و گاز
۶. هتل، رستوران، تهیه و توزیع غذا
۷. ارتباطات و توزیع (حمل و نقل، انبارداری، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی)
۸. خدمات تولیدی (واسطه‌گری مالی، بانک، بیمه، مستغلات اجاره و فعالیت‌های کسب و کار)
۹. خدمات (آموزش، بهداشت و...)

ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پژوهش از امنیت سرمایه‌گذاری در ایران در پاییز ۱۳۹۷ به تفکیک حوزه‌های کاری در جدول ۷ و نمودار ۳ ارائه شده است.

جدول ۷. ارزیابی فعالان اقتصادی از امنیت سرمایه‌گذاری در ایران
به تفکیک حوزه‌های کاری در پایش پاییز ۱۳۹۷

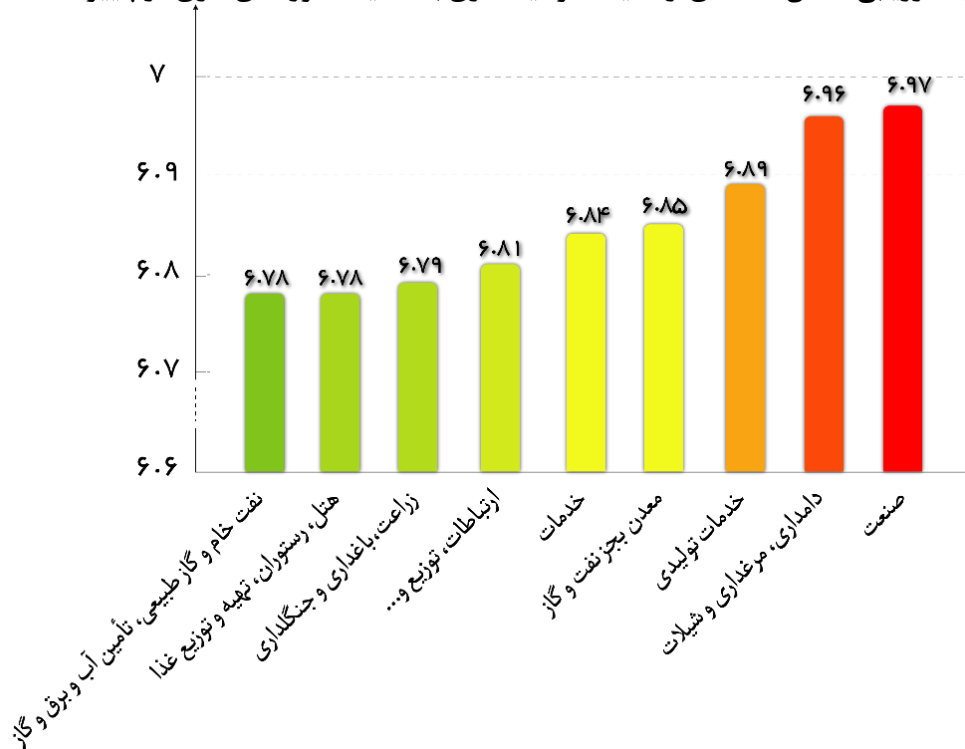
ارزیابی	حوزه کاری
۶/۷۸	نفت خام و گاز طبیعی، تأمین آب و برق و گاز
۶/۷۸	هتل، رستوران، تهیه و توزیع غذا
۶/۷۹	زراعت، باغداری و جنگلداری
۶/۸۱	ارتباطات، توزیع و... (حمل و نقل، انبارداری، عمده‌فروشی و خرده‌فروشی)
۶/۸۴	خدمات (آموزش، بهداشت و...)
۶/۸۵	معدن بجز نفت و گاز
۶/۸۹	خدمات تولیدی (واسطه‌گری مالی، بانک، بیمه، مستغلات اجاره و فعالیت‌های کسب و کار)
۶/۹۶	دامداری، مرغداری و شیلات
۶/۹۷	صنعت (شامل کلیه صنعت و موارد مرتبط با ساختمان)

فعالان اقتصادی از حوزه «نفت خام و گاز طبیعی، تأمین آب و برق و گاز» که از سراسر کشور در این پیمایش مشارکت داشته‌اند بهترین و مناسب‌ترین ارزیابی را از مؤلفه‌های پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری ارائه داده‌اند و در مقابل فعالان اقتصادی در حوزه «صنعت (شامل کلیه صنعت و موارد مرتبط با ساختمان)» که از سراسر کشور در این پیمایش مشارکت کرده‌اند، در پاییز ۱۳۹۷ بدترین و نامناسب‌ترین ارزیابی را از مؤلفه‌های پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری ارائه داده بودند.

در حالی که در پایش تابستان ۱۳۹۷، فعالان اقتصادی از حوزه «ارتباطات و توزیع» که از سراسر کشور در این پیمایش مشارکت داشته‌اند بهترین ارزیابی را از مؤلفه‌های پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری ارائه داده‌اند و در مقابل فعالان اقتصادی در حوزه «صنعت (شامل کلیه صنعت و موارد مرتبط با ساختمان)» که از سراسر کشور در این پیمایش مشارکت کرده‌اند، بدترین ارزیابی را از مؤلفه‌های پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری ارائه داده‌اند. جالب آنکه در بهار ۱۳۹۷ فعالان اقتصادی از «دامداری، مرغداری و شیلات» بدترین ارزیابی و فعالان اقتصادی در حوزه «ارتباطات و توزیع» نیز بهترین ارزیابی را از مؤلفه‌های پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری ارائه داده بودند.

نمودار ۳. ارزیابی فعالان اقتصادی از امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک حوزه‌های کاری در پاییز ۱۳۹۷

۵-۲. ارزیابی فعالان اقتصادی از مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک هر حوزه کاری

ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش از مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک هر حوزه کاری در جدول ۸ نشان داده شده است.

جدول ۸ به عنوان مثال نشان می‌دهد در پایش پاییز ۱۳۹۷ از منظر فعالان در بخش صنعت و ساختمان، مؤلفه‌های «عمل مسئولان ملی به وعده‌ها» و «عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌ها» و اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات» به ترتیب با کسب بالاترین نمره نامناسب‌ترین ارزیابی را به خود اختصاص داده‌اند. این ارزیابی عیناً مشابه پایش تابستان ۱۳۹۷ است.

برای بررسی بهتر روند پیمایش و کسب اطلاع از ارزیابی دقیق مشارکت‌کنندگان لازم است تا نتایج جدول ۸ در پاییز ۱۳۹۷ با نتایج همان جدول در تابستان ۱۳۹۷ نیز مقایسه شود.^۱ مثلاً از منظر فعالان در حوزه خدمات آموزش و بهداشت، در پایش اول نامناسب‌ترین ارزیابی از مؤلفه‌ها شامل «عمل مسئولان ملی به وعده‌ها» انتخاب شده بود در حالی که در پایش دوم نامناسب‌ترین مؤلفه «اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات» و در پایش سوم هم‌زمان نامناسب‌ترین مؤلفه «عمل مسئولان ملی به وعده‌ها» و مؤلفه «اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات» ارزیابی شده است و برای پایش چهارم مجدداً مؤلفه «عمل مسئولان ملی به وعده‌ها» نامناسب‌ترین ارزیابی را به خود اختصاص داده است.

۱. برای مطالعه بیشتر می‌توانید به گزارش سیدامیر سیاح و ایمان تهرانی، «پایش امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری ۳. تابستان ۱۳۹۷»، شماره مسلسل ۱۶۴۰۰، فروردین‌ماه ۱۳۹۸ مراجعه کنید.

(نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

جدول ۸. نتایج ارزیابی فعالان اقتصادی از مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک حوزه‌های کاری

عنوان	صنعت و ساختمان	زراعت و باغداری	دامداری، مرغداری و شیلات	معدن (بجز نفت و گاز)	نفت، گاز، آب و برق	هتل، رستوران، تهیه غذا	ارتباطات، توزیع و حمل‌ونقل	خدمات تولیدی، بانک و بیمه	خدمات آموزش و بهداشت
ثبات قیمت مواد اولیه	۷/۸۳	۷/۱۸	۷/۴۹	۷/۲۳	۷/۳۱	۷/۶۱	۷/۶۱	۷/۷۴	۶/۹۴
ثبات قوانین و مقررات	۷/۳۳	۷/۷۰	۷/۸۰	۷/۶۴	۷/۷۴	۷/۵۰	۷/۶۲	۷/۳۸	۷/۵۲
ثبات یا قابل پیش‌بینی بودن تصمیمات مسئولان	۷/۷۳	۷/۰۵	۷/۷۱	۶/۵۹	۷/۳۰	۷/۰۹	۷/۳۱	۷/۳۵	۷/۲۶
روشن بودن قوانین و مقررات کسب‌وکار	۶/۷۲	۶/۸۴	۷/۱۶	۶/۸۱	۶/۸۰	۶/۷۸	۶/۵۷	۶/۳۲	۶/۹۲
میزان اعتماد به دادگاه‌های استان	۷/۲۵	۶/۹۱	۶/۹۸	۶/۹۷	۶/۸۷	۷/۱۷	۶/۹۱	۷/۰۳	۷/۲۰
سرعت عمل و تعهد پلیس در رسیدگی به شکایات	۶/۵۷	۶/۵۶	۶/۸۱	۶/۷۰	۶/۴۴	۶/۵۲	۶/۲۸	۶/۲۱	۶/۸۴
تخصصی بودن مراجع قضایی در دعوی تجاری	۷/۲۸	۷/۳۵	۷/۲۸	۷/۴۷	۷/۵۹	۷/۳۵	۶/۹۹	۶/۸۳	۷/۲۹
رواج توزیع کالای قاچاق	۴/۴۰	۵/۱۹	۴/۸۳	۵/۶۵	۵/۶۸	۴/۵۷	۵/۲۷	۵/۳۷	۵/۰۳
دسترسی به اطلاعات و تصمیمات مسئولان	۶/۱۴	۵/۲۷	۵/۵۳	۵/۸۵	۵/۶۵	۵/۷۹	۵/۹۶	۶/۱۳	۵/۶۹
میزان شیوع رشوه در ادارات	۷/۷۹	۷/۴۹	۷/۷۴	۷/۵۵	۷/۶۶	۷/۶۷	۷/۵۷	۷/۴۹	۷/۷۸
اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات	۸/۲۰	۸/۲۷	۸/۳۵	۸/۵۶	۸/۱۳	۷/۸۹	۸/۲۷	۷/۷۰	۸/۳۴
وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار	۶/۱۹	۵/۳۷	۵/۶۱	۵/۲۲	۵/۰۷	۵/۵۷	۵/۸۰	۶/۱۴	۵/۴۲
میزان وفای به عهد در اجرای قرارداد در بازار	۵/۹۰	۵/۲۸	۵/۵۵	۵/۳۴	۵/۳۱	۵/۵۲	۵/۴۷	۵/۹۲	۵/۴۸
وفای به عهد دولت و شرکت‌های دولتی	۷/۳۱	۷/۲۴	۷/۹۲	۷/۳۰	۷/۳۷	۷/۲۵	۷/۳۶	۷/۲۵	۷/۲۴
عمل مسئولان ملی به وعده‌ها	۸/۷۷	۸/۵۳	۸/۵۸	۸/۴۶	۸/۲۵	۸/۶۷	۸/۳۹	۸/۷۳	۸/۶۱
عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌ها	۸/۳۳	۷/۸۴	۷/۸۶	۷/۹۵	۷/۵۶	۷/۸۵	۷/۸۸	۸/۲۳	۸/۰۰
سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات)	۳/۹۳	۴/۴۳	۴/۹۹	۴/۱۹	۳/۸۶	۴/۲۲	۴/۰۹	۳/۹۶	۴/۰۹
استفاده غیرمجاز از نام تجاری و مالکیت معنوی	۴/۸۵	۵/۰۷	۴/۸۱	۵/۱۴	۵/۳۱	۴/۵۶	۵/۰۶	۵/۱۶	۴/۹۸
احقاق حقوق قانونی در ادارات دولتی	۷/۹۸	۷/۹۵	۸/۵۳	۸/۱۰	۸/۰۲	۷/۶۸	۷/۸۴	۷/۸۴	۷/۹۳
میزان اختلال در اثر تحریم‌های خارجی	۸/۱۳	۷/۵۹	۷/۱۵	۷/۵۵	۷/۲۶	۷/۳۹	۷/۵۵	۸/۰۰	۷/۴۶
میزان حمایت مسئولان استانی از سرمایه‌گذاری	۷/۷۷	۷/۳۸	۷/۵۷	۷/۵۴	۷/۱۱	۷/۷۷	۷/۱۴	۷/۹۷	۷/۵۳

۶-۲. ارزیابی ۲۱ مؤلفه پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک فعالان اقتصادی استان‌ها
جدول ۹ ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش را به تفکیک هریک از ۳۱ استان نشان
می‌دهد. ۲۱ ستون جدول ۸ در واقع ۲۱ مؤلفه پیمایشی شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به ترتیب زیر است:

۱. ثبات قیمت مواد اولیه
۲. ثبات قوانین و مقررات
۳. ثبات یا قابل پیش‌بینی بودن تصمیمات مسئولان استانی یا محلی
۴. روشن بودن قوانین و مقررات ناظر بر کسب‌وکار
۵. میزان اعتماد به دادگاه‌های استان برای احقاق حق و منصفانه حق در دعاوی تجاری
۶. سرعت عمل و تعهد مراجع انتظامی (پلیس) در رسیدگی به شکایات فعالان اقتصادی
۷. میزان تخصصی بودن رسیدگی به دعاوی تجاری در مراجع قضایی
۸. رواج توزیع کالای قاچاق
۹. دسترسی آزاد و عمومی به اطلاعات و تصمیمات مسئولان
۱۰. میزان شیوع رشوه در ادارات
۱۱. اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات
۱۲. وجود کلاهبرداری یا تقلب در بازار
۱۳. میزان وفای به عهد در اجرای قرارداد کتبی یا شفاهی در بازار
۱۴. وفای به عهد در اجرای قراردادها توسط دولت و شرکت‌های دولتی
۱۵. عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده
۱۶. عمل مسئولان استانی و محلی به وعده‌های اقتصادی داده شده
۱۷. سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات)
۱۸. استفاده غیرمجاز از نام و علائم تجاری یا مالکیت معنوی
۱۹. احقاق حقوق قانونی در ادارات دولتی
۲۰. میزان اختلال ایجاد شده در اثر تحریم‌های خارجی
۲۱. میزان حمایت مسئولان استانی از داوطلبان سرمایه‌گذاری

جدول ۹. نتایج ارزیابی ۲۱ مؤلفه پیمایشی امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک فعالان اقتصادی ۳۱ استان در پایش پاییز ۱۳۹۷

(نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

مؤلفه	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	میانگین
اردبیل	۷/۵۵	۷/۳۸	۷/۲۲	۶/۵۲	۶/۵۴	۶/۱۰	۶/۹۹	۶/۵۸	۵/۷۵	۶/۹۹	۶/۳۴	۵/۳۷	۵/۳۷	۷/۶۹	۸/۶۲	۸/۲۷	۳/۶۲	۵/۷۵	۸/۰۸	۷/۳۴	۷/۷۱	۶/۷۲
اصفهان	۷/۸۷	۷/۱۵	۷/۱۲	۶/۴۵	۶/۹۷	۶/۳۴	۷/۰۲	۴/۲۲	۶/۲۶	۷/۵۹	۸/۰۰	۶/۱۰	۵/۹۸	۷/۱۹	۸/۹۱	۷/۹۹	۳/۹۲	۴/۵۷	۷/۸۶	۷/۹۹	۷/۹۱	۶/۸۳
البرز	۷/۷۹	۷/۳۹	۷/۸۱	۶/۲۵	۷/۲۱	۶/۳۶	۷/۵۶	۵/۱۷	۵/۷۳	۸/۰۲	۸/۷۰	۶/۱۱	۵/۵۴	۷/۵۰	۸/۸۳	۸/۳۳	۴/۴۱	۵/۴۹	۸/۳۰	۷/۷۵	۸/۱۶	۷/۰۹
ایلام	۷/۹۹	۸/۰۹	۷/۲۵	۷/۳۵	۷/۱۰	۷/۰۴	۷/۶۹	۵/۹۹	۵/۸۰	۷/۶۲	۸/۴۹	۵/۸۳	۶/۲۰	۷/۹۹	۸/۶۷	۸/۵۲	۴/۲۹	۶/۰۵	۸/۸۰	۷/۰۴	۷/۳۱	۷/۲۰
آذربایجان شرقی	۷/۳۵	۷/۳۸	۷/۴۹	۶/۳۴	۷/۳۲	۶/۰۹	۶/۴۹	۴/۵۰	۵/۵۰	۷/۷۶	۷/۷۶	۶/۲۵	۵/۶۲	۶/۵۸	۸/۷۹	۸/۰۸	۴/۰۲	۵/۳۶	۷/۷۰	۷/۹۷	۷/۴۹	۶/۷۶
آذربایجان غربی	۷/۴۴	۷/۵۲	۷/۵۲	۷/۱۲	۶/۹۱	۶/۹۷	۶/۰۰	۴/۹۶	۶/۱۲	۷/۴۴	۷/۸۶	۶/۴۱	۵/۶۷	۷/۲۶	۸/۸۵	۸/۰۲	۳/۷۷	۴/۷۵	۷/۸۴	۸/۱۹	۷/۸۲	۶/۹۵
بوشهر	۷/۰۳	۷/۲۷	۷/۶۴	۶/۷۴	۶/۳۳	۶/۴۶	۶/۹۶	۴/۷۷	۵/۹۲	۷/۶۹	۸/۱۳	۵/۹۵	۵/۵۷	۷/۸۱	۸/۴۹	۷/۹۰	۳/۹۴	۳/۸۴	۸/۱۳	۷/۶۶	۷/۶۴	۶/۸۰
تهران	۷/۵۶	۷/۵۳	۷/۲۳	۶/۵۵	۶/۶۷	۶/۵۶	۷/۴۵	۵/۵۲	۶/۰۳	۸/۰۸	۸/۴۸	۶/۲۵	۵/۹۴	۷/۰۳	۸/۵۲	۸/۰۳	۴/۶۲	۵/۳۳	۸/۰۰	۷/۷۲	۷/۹۰	۷/۰۵
چهارمحال و بختیاری	۷/۵۵	۷/۸۵	۷/۴۵	۷/۵۲	۷/۲۶	۷/۰۳	۷/۳۱	۴/۸۸	۶/۰۱	۷/۰۸	۷/۹۵	۵/۵۰	۵/۷۵	۷/۶۲	۹/۰۱	۸/۰۷	۴/۰۱	۴/۹۳	۸/۱۶	۷/۹۰	۸/۰۴	۶/۹۹
خراسان جنوبی	۷/۵۵	۷/۹۶	۶/۷۸	۶/۷۴	۶/۵۱	۶/۳۷	۶/۸۰	۵/۰۴	۵/۹۵	۶/۹۵	۷/۹۴	۵/۶۹	۵/۴۹	۸/۶۴	۸/۳۸	۷/۹۲	۳/۶۶	۴/۵۸	۸/۱۲	۷/۸۹	۷/۱۵	۶/۷۲
خراسان رضوی	۷/۶۸	۷/۶۹	۷/۵۶	۶/۵۵	۷/۲۶	۶/۲۹	۷/۱۵	۵/۰۴	۶/۱۷	۷/۵۵	۷/۹۷	۵/۹۴	۵/۸۰	۷/۴۶	۸/۵۸	۸/۱۰	۴/۷۱	۴/۹۷	۷/۸۵	۷/۸۱	۷/۵۵	۶/۹۴
خراسان شمالی	۷/۴۶	۷/۴۸	۷/۰۱	۶/۷۱	۷/۰۵	۷/۲۷	۶/۵۴	۴/۲۷	۴/۴۳	۷/۰۱	۷/۰۶	۵/۹۰	۵/۹۴	۷/۳۹	۸/۴۸	۷/۷۸	۳/۸۰	۴/۷۴	۸/۰۸	۷/۷۳	۷/۲۶	۶/۸۱
خوزستان	۸/۰۰	۸/۰۰	۷/۴۶	۷/۸۰	۷/۲۷	۶/۸۶	۷/۰۶	۷/۲۷	۵/۰۴	۶/۱۲	۷/۹۶	۵/۹۹	۵/۶۴	۷/۴۲	۸/۸۱	۸/۱۱	۴/۴۶	۴/۸۲	۸/۰۷	۸/۱۱	۷/۷۵	۷/۱۱
زنجان	۷/۳۱	۷/۲۴	۷/۱۷	۶/۶۵	۶/۹۳	۶/۴۶	۶/۹۱	۵/۱۳	۵/۶۹	۷/۵۷	۷/۶۹	۵/۵۷	۴/۹۸	۷/۴۴	۸/۳۵	۸/۰۷	۳/۹۴	۴/۵۷	۷/۹۶	۸/۰۹	۷/۲۰	۶/۷۱
سمنان	۷/۳۶	۷/۳۱	۷/۹۲	۶/۹۱	۶/۵۶	۶/۴۹	۶/۴۴	۳/۹۹	۶/۱۸	۷/۵۲	۸/۲۵	۵/۳۱	۵/۰۷	۷/۵۵	۸/۴۴	۷/۵۹	۳/۲۵	۴/۶۹	۷/۹۲	۷/۱۹	۷/۵۰	۶/۶۴
سیستان و بلوچستان	۷/۳۲	۷/۳۸	۷/۵۶	۷/۰۹	۷/۲۶	۶/۸۸	۷/۴۷	۴/۵۶	۵/۸۲	۷/۷۶	۷/۸۵	۵/۱۵	۵/۵۶	۷/۲۱	۸/۲۹	۷/۸۸	۴/۲۱	۵/۷۴	۸/۳۲	۷/۵۹	۷/۶۲	۶/۸۸
فارس	۷/۴۹	۷/۸۹	۷/۸۴	۶/۸۷	۶/۹۰	۶/۷۴	۶/۹۰	۶/۴۳	۶/۰۲	۸/۰۷	۸/۱۳	۵/۸۱	۵/۸۳	۷/۴۴	۸/۵۱	۸/۲۶	۴/۱۹	۵/۰۸	۸/۰۰	۸/۱۲	۸/۰۱	۷/۰۱
قزوین	۷/۶۹	۷/۴۶	۷/۴۵	۶/۷۳	۶/۹۸	۶/۳۹	۷/۱۷	۵/۳۸	۶/۱۸	۷/۲۳	۸/۰۷	۵/۳۹	۵/۹۱	۷/۰۴	۸/۵۲	۷/۸۹	۳/۹۱	۴/۶۷	۷/۷۲	۷/۸۸	۷/۹۱	۶/۸۴
قم	۷/۳۷	۷/۵۴	۷/۴۶	۶/۹۰	۶/۸۶	۶/۳۳	۶/۱۲	۵/۱۶	۵/۷۸	۷/۰۳	۸/۳۲	۵/۷۷	۵/۸۰	۷/۱۹	۸/۳۸	۷/۸۳	۴/۲۳	۴/۷۴	۷/۸۸	۶/۹۲	۷/۵۹	۶/۷۷
کردستان	۷/۳۹	۷/۷۷	۷/۱۹	۶/۶۷	۷/۰۱	۷/۰۱	۶/۷۰	۴/۱۷	۵/۷۱	۸/۳۰	۸/۱۷	۵/۶۳	۵/۶۰	۷/۵۹	۸/۶۲	۷/۹۷	۴/۲۲	۴/۸۲	۷/۹۲	۷/۸۶	۷/۹۷	۶/۸۸
کرمان	۷/۴۴	۷/۷۷	۶/۴۷	۶/۸۴	۷/۲۲	۶/۸۰	۷/۵۴	۴/۶۶	۵/۸۸	۸/۱۵	۷/۶۵	۶/۰۸	۵/۶۳	۷/۳۲	۸/۶۸	۷/۷۵	۴/۳۰	۵/۰۳	۷/۹۵	۶/۶۷	۷/۷۸	۶/۹۳
کرمانشاه	۷/۲۲	۷/۶۴	۷/۷۶	۶/۷۷	۷/۴۸	۶/۵۰	۷/۲۲	۴/۸۸	۶/۰۴	۷/۶۰	۸/۶۲	۶/۲۴	۵/۱۶	۷/۷۶	۸/۷۸	۷/۷۸	۴/۱۵	۵/۶۹	۷/۸۷	۶/۹۷	۷/۴۴	۶/۹۳
کهگیلویه و بویراحمد	۷/۰۶	۷/۷۴	۷/۲۳	۷/۵۷	۷/۳۰	۷/۳۳	۷/۲۶	۴/۵۶	۵/۷۱	۷/۴۷	۸/۲۱	۵/۴۷	۵/۲۴	۸/۳۱	۹/۰۲	۸/۳۱	۴/۴۳	۵/۷۸	۷/۸۰	۷/۴۰	۷/۰۳	۶/۹۶
گلستان	۸/۳۸	۸/۵۹	۸/۳۷	۷/۲۴	۷/۲۱	۶/۹۷	۶/۳۷	۵/۲۰	۶/۱۲	۸/۱۱	۸/۰۱	۵/۷۷	۵/۷۹	۷/۴۶	۸/۸۲	۸/۴۴	۳/۶۲	۵/۱۸	۷/۸۳	۷/۶۱	۷/۳۰	۷/۰۲
گیلان	۸/۱۴	۸/۳۶	۷/۰۱	۶/۷۹	۷/۵۶	۶/۷۵	۶/۸۹	۴/۳۷	۵/۵۵	۸/۵۲	۸/۳۳	۵/۵۸	۵/۱۳	۷/۶۸	۸/۹۳	۸/۵۱	۳/۸۷	۴/۶۹	۷/۸۱	۸/۲۳	۷/۸۱	۶/۹۳
لرستان	۷/۷۱	۷/۴۸	۷/۸۳	۶/۹۶	۶/۸۷	۶/۵۷	۷/۰۷	۵/۰۴	۵/۸۳	۷/۶۶	۸/۱۴	۵/۶۴	۵/۰۰	۷/۲۶	۸/۶۸	۸/۴۷	۳/۸۹	۴/۳۲	۷/۸۸	۷/۶۵	۸/۰۷	۶/۸۶
مازندران	۷/۱۹	۷/۰۱	۷/۳۸	۵/۹۱	۷/۰۱	۶/۱۳	۷/۴۲	۴/۵۰	۵/۷۵	۸/۴۷	۸/۶۵	۶/۰۱	۶/۲۸	۷/۰۶	۸/۴۰	۸/۰۴	۳/۴۵	۴/۸۱	۷/۸۲	۷/۶۳	۷/۳۷	۶/۷۸
مرکزی	۷/۸۱	۷/۳۳	۷/۰۴	۶/۶۱	۶/۹۹	۶/۲۱	۶/۷۰	۴/۹۲	۵/۴۵	۶/۴۹	۷/۵۲	۵/۴۱	۵/۹۱	۶/۸۷	۸/۵۳	۷/۸۰	۳/۹۴	۴/۰۶	۷/۵۲	۷/۹۱	۷/۳۲	۶/۶۴
هرمزگان	۷/۲۲	۷/۸۰	۷/۵۲	۵/۸۱	۷/۰۷	۵/۶۷	۷/۶۲	۵/۱۴	۵/۷۵	۷/۶۸	۸/۲۱	۵/۶۱	۵/۴۵	۷/۳۲	۸/۷۰	۸/۰۵	۳/۹۴	۵/۲۸	۸/۰۷	۸/۱۱	۶/۹۹	۶/۸۱
همدان	۷/۹۶	۷/۲۸	۷/۲۶	۶/۴۲	۶/۷۹	۶/۴۲	۶/۷۹	۵/۹۹	۵/۹۱	۶/۹۹	۵/۹۷	۵/۵۱	۵/۷۷	۷/۴۶	۸/۳۸	۷/۷۴	۴/۸۹	۵/۷۵	۸/۱۴	۸/۱۴	۷/۱۲	۶/۹۰
یزد	۷/۳۸	۶/۹۶	۶/۲۲	۶/۶۵	۶/۷۹	۶/۲۹	۷/۳۴	۵/۴۶	۵/۷۲	۷/۵۷	۸/۲۴	۵/۳۲	۵/۳۵	۷/۰۹	۸/۲۶	۷/۷۹	۴/۰۱	۵/۱۳	۷/۸۴	۷/۱۲	۷/۱۶	۶/۷۰
کل کشور	۷/۵۶	۷/۵۱	۷/۴۱	۶/۷۶	۷/۰۶	۶/۵۴	۷/۲۱	۴/۹۲	۵/۹۰	۷/۵۹	۸/۱۱	۵/۷۵	۵/۶۴	۷/۴۰	۸/۶۳	۸/۰۸	۴/۰۵	۵/۰۱	۷/۹۸	۷/۷۲	۷/۵۸	۶/۸۸

جدول ۹ نشان می‌دهد از منظر فعالان اقتصادی در هر استان کدام مؤلفه‌ها در ارزیابی آنها به عنوان مناسب‌ترین یا نامناسب‌ترین مؤلفه شناخته می‌شود. با تحلیل مقایسه‌ای این جدول با جدول ۸ در گزارش تابستان ۱۳۹۷ می‌توان به اطلاعات قابل توجهی دست یافت؛ از جمله اینکه مثلاً در استان اصفهان در هر دو پایش، مؤلفه «عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده» نامناسب‌ترین ارزیابی را به خود اختصاص داده است، در حالی که در خصوص مناسب‌ترین ارزیابی‌ها برای استان اصفهان در پایش تابستان مؤلفه «رواج توزیع کالای قاچاق» مناسب‌ترین ارزیابی را به خود اختصاص داده بود، اما در پایش پاییز این مؤلفه «سرقت مالی (پول نقد، کالا، تجهیزات)» است که مناسب‌ترین ارزیابی را داراست. علاوه بر این، در ارزیابی هر دو فصل، مؤلفه «میزان اختلال ایجاد شده در اثر تحریم‌های خارجی» نامناسب‌ترین ارزیابی در پایش تابستان ۱۳۹۷ مربوط به استان همدان است در حالی که در پایش پاییز ۱۳۹۷ نامناسب‌ترین ارزیابی در خصوص این مؤلفه مربوط به استان گیلان بوده است. از این نوع مقایسه‌ها می‌توان برای همه استان‌ها ارائه داد تا سیر تغییرات ارزیابی فعالان اقتصادی هر استان در طول زمان مورد توجه و بررسی سیاستگذاران و مسئولان استانی قرار گیرد و وضعیت تغییرات هر استان در رتبه‌بندی مؤلفه‌های مورد سنجش با دقت ارزیابی و تحلیل و چرایی شود. به این ترتیب انتظار می‌رود مسئولان استانی بتوانند برای پایش فصول بعدی در بهتر شدن وضعیت استان خود اقدامات مفیدتر و اصلاحی‌تری را خصوصاً در آن مؤلفه‌هایی که از نظر ارزیابی نامناسب‌تر شناسایی شده‌اند به سرانجام برسانند.

۳. نتایج پژوهش بر اساس نماگرهای امنیت سرمایه‌گذاری

همچنان که در بخش‌های پیشین اشاره شد، هر شاخص از تعدادی نماگر و هر نماگر از تعدادی مؤلفه تشکیل شده است. در بخش قبلی این گزارش، نتایج این پژوهش بر اساس مؤلفه‌های آماری و پیمایشی ارائه شد. در این بخش نتایج پژوهش بر اساس نماگرهای هفت‌گانه امنیت سرمایه‌گذاری ارائه می‌شود. یادآوری می‌شود در این پژوهش، هفت نماگر اصلی تشکیل‌دهنده شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به این ترتیب تعریف شده‌اند و ارزیابی کلی هر نماگر با تلفیق مؤلفه‌های آماری و پیمایشی (به صورت تأثیر ۲۰ درصدی مؤلفه‌های آماری و ۸۰ درصدی مؤلفه‌های پیمایشی) به این ترتیب بوده است:

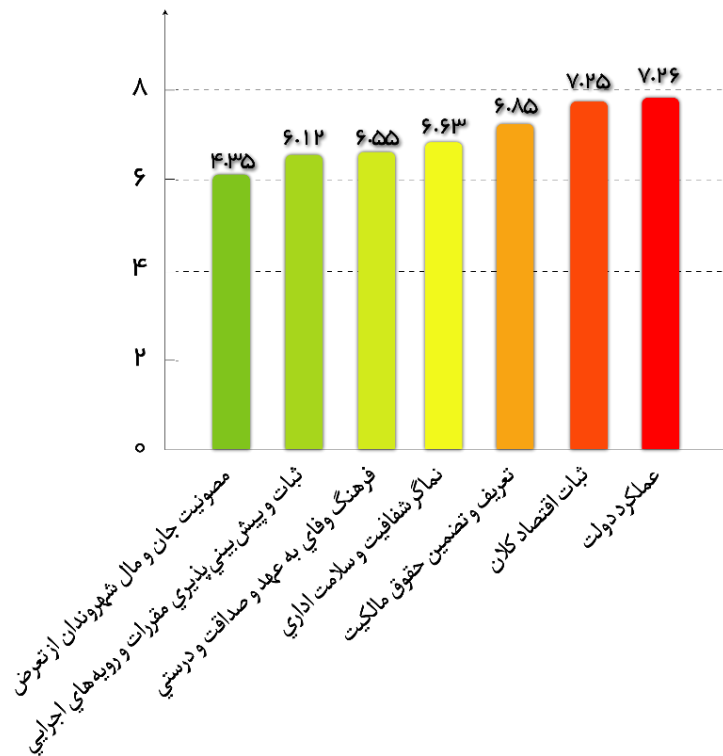

جدول ۱۰. نماگرهای امنیت سرمایه‌گذاری به ترتیب ارزیابی در پاییز ۱۳۹۷

(نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

ارزیابی	نماگرهای شاخص امنیت سرمایه‌گذاری
۷/۷۶	نماگر عملکرد دولت (شامل ۳ مؤلفه: ۳ پیمایشی)
۷/۲۵	نماگر ثبات اقتصاد کلان (شامل ۳ مؤلفه: ۱ پیمایشی و ۲ آماری)
۶/۸۵	نماگر تعریف و تضمین حقوق مالکیت (شامل ۷ مؤلفه: ۳ پیمایشی و ۴ آماری)
۶/۶۳	نماگر شفافیت و سلامت اداری (شامل ۴ مؤلفه: ۴ پیمایشی)
۶/۵۵	نماگر فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی (شامل ۹ مؤلفه: ۵ پیمایشی و ۴ آماری)
۶/۱۲	نماگر ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی (شامل ۴ مؤلفه: ۳ پیمایشی و ۱ آماری)
۴/۳۵	نماگر مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض (شامل ۸ مؤلفه: ۲ پیمایشی و ۶ آماری)

نمودار ۴. نماگرهای امنیت سرمایه‌گذاری به ترتیب ارزیابی در پاییز ۱۳۹۷

آنچه در جدول ۱۰ آمده است ترتیب نماگرهای هفت‌گانه از نامناسب‌ترین به مناسب‌ترین است. از مقایسه این جدول با پایش تابستان درمی‌یابیم که همچنان نامناسب‌ترین نماگر، عملکرد دولت و مناسب‌ترین نماگر مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض است، لکن نماگر تعریف و تضمین حقوق مالکیت که در تابستان ۱۳۹۷ با نمره ۶/۳۸ در رتبه پنجم نامناسب‌ترین نماگرها بود در پایش پاییز با نمره ۶/۸۸ به رتبه سوم نامناسب‌ترین‌ها رسیده که نشان از نامناسب‌تر و بدتر شدن وضعیت آن نماگر نسبت به پایش قبلی است. رتبه‌بندی استان‌ها به ترتیب هریک از هفت نماگر امنیت سرمایه‌گذاری بر حسب مناسب‌ترین تا نامناسب‌ترین ارزیابی در استان‌ها، در ادامه ارائه شده است.

۱-۳. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «عملکرد دولت»

نماگر عملکرد دولت شامل سه مؤلفه است که هر سه پیمایشی هستند. جدول ۱۱ رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس نماگر عملکرد دولت را در پایش پاییز ۱۳۹۷ نشان می‌دهد. این نماگر در پایش قبلی (تابستان ۱۳۹۷) رتبه اول نامناسب‌ترین نماگر را به خود اختصاص داده بود. در حالی که در این پایش نیز نماگر عملکرد دولت با کمیت ۷/۷۶ از ۱۰ مجدداً به عنوان بدترین نماگر در میان هفت نماگر دیگر ارزیابی شده است. در این نماگر مؤلفه «اختلال در کسب‌وکار بر اثر تحریم‌های جدید خارجی» نسبت به دو پایش قبلی وضعیت بسیار بدتری را به خود اختصاص داده و از منظر فعالان نمره بالاتری را دریافت کرده است که نشان از اثرگذاری بیشتر آن دارد و این عامل اصلی در بدتر ارزیابی شدن عملکرد دولت در این پایش شده است.

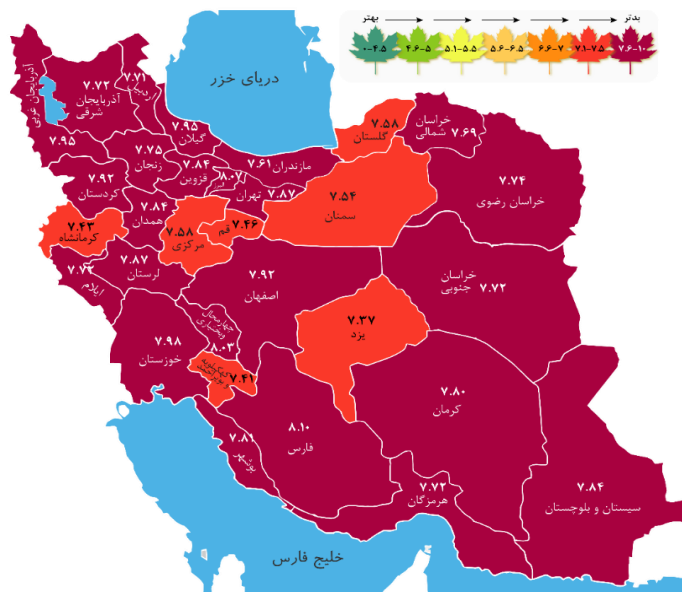
جدول ۱۱. رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس نماگر «عملکرد دولت» از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به

(نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

تفکیک استان‌ها در پاییز ۱۳۹۷

ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی
۱	یزد	۷/۳۷	۱۲	خراسان جنوبی	۷/۷۲	۲۳	تهران	۷/۸۷
۲	کهگیلویه و بویراحمد	۷/۴۱	۱۳	آذربایجان شرقی	۷/۷۲	۲۴	کردستان	۷/۹۲
۳	کرمانشاه	۷/۴۳	۱۴	هرمزگان	۷/۷۲	۲۵	اصفهان	۷/۹۲
۴	قم	۷/۴۶	۱۵	خراسان رضوی	۷/۷۴	۲۶	گیلان	۷/۹۵
۵	سمنان	۷/۵۴	۱۶	زنجان	۷/۷۵	۲۷	آذربایجان غربی	۷/۹۵
۶	گلستان	۷/۵۸	۱۷	کرمان	۷/۸۰	۲۸	خوزستان	۷/۹۸
۷	مرکزی	۷/۵۸	۱۸	بوشهر	۷/۸۱	۲۹	چهارمحال و بختیاری	۸/۰۳
۸	مازندران	۷/۶۱	۱۹	قزوین	۷/۸۴	۳۰	البرز	۸/۰۷
۹	خراسان شمالی	۷/۶۹	۲۰	همدان	۷/۸۴	۳۱	فارس	۸/۱۰
۱۰	اردبیل	۷/۷۱	۲۱	سیستان و بلوچستان	۷/۸۴		میانگین کشوری	۷/۷۶
۱۱	ایلام	۷/۷۲	۲۲	لرستان	۷/۸۷			

شکل ۳. نماگر «عملکرد دولت» از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها در پاییز ۱۳۹۷

۳-۳. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت»

در پاییز ۱۳۹۷، نماگر تعریف و تضمین حقوق مالکیت با کمیّت ۶/۸۵ از ۱۰ سومین نماگر نامناسب ارزیابی شده است. در حالی که در پایش تابستان ۱۳۹۷ این نماگر پنجمین نماگر نامناسب ارزیابی شده بود که نشان‌دهنده بدتر و نامناسب‌تر شدن وضعیت نسبی این نماگر نسبت به سایر نماگرها (یا بدتر شدن وضعیت سایر نماگرها نسبت به آن) در پایش چهارم نسبت به پایش سوم است. جدول ۱۳ رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس این نماگر در پاییز ۱۳۹۷ را نشان می‌دهد.

جدول ۱۳. رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت»

(نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در پاییز ۱۳۹۷

رتبه	استان	ارزیابی	رتبه	استان	ارزیابی	رتبه	استان	رتبه
۱	همدان	۶/۰۷	۱۲	اصفهان	۶/۷۸	۲۳	چهارمحال و بختیاری	۷/۰۷
۲	سمنان	۶/۳۰	۱۳	گیلان	۶/۷۸	۲۴	البرز	۷/۱۰
۳	خراسان جنوبی	۶/۴۶	۱۴	زنجان	۶/۷۹	۲۵	ایلام	۷/۱۱
۴	قم	۶/۵۰	۱۵	هرمزگان	۶/۸۱	۲۶	آذربایجان غربی	۷/۱۱
۵	اردبیل	۶/۵۰	۱۶	خراسان شمالی	۶/۸۴	۲۷	تهران	۷/۱۳
۶	یزد	۶/۶۲	۱۷	مازندران	۶/۸۵	۲۸	خوزستان	۷/۱۵
۷	آذربایجان شرقی	۶/۶۸	۱۸	گلستان	۶/۸۷	۲۹	سیستان و بلوچستان	۷/۳۰
۸	کرمانشاه	۶/۶۹	۱۹	خراسان رضوی	۶/۹۲	۳۰	کرمان	۷/۳۲
۹	لرستان	۶/۷۱	۲۰	کردستان	۶/۹۲	۳۱	کهگیلویه و بویراحمد	۷/۴۸
۱۰	مرکزی	۶/۷۲	۲۱	فارس	۷/۰۱		میانگین کشوری	۶/۸۵
۱۱	قزوین	۶/۷۷	۲۲	بوشهر	۷/۰۴			

شکل ۵. نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت» از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها در پاییز ۱۳۹۷

۳-۵. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی»
نماگر فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی، دارای بیشترین مؤلفه (۹ مؤلفه) در میان هفت نماگر دیگر است که بیش از نیمی از آنها پیمایشی هستند. این نماگر در پاییز ۱۳۹۷ در رتبه پنجم نامناسب‌ترین نماگر بوده است، در حالی که در تابستان ۱۳۹۷ در رتبه سوم نامناسب‌ترین‌ها قرار داشت که نشان‌دهنده قدری مناسب شدن نسبی این نماگر نسبت به فصل قبل است. وضعیت این نماگر در فصل پاییز ۱۳۹۷ در جدول ۱۵ ارائه شده است.

جدول ۱۵. رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس نماگر «فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی» از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها در پاییز ۱۳۹۷ (نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان
۱	سیستان و بلوچستان	۵/۶۵	۱۲	مرکزی	۶/۴۴	۲۳	بوشهر
۲	خراسان جنوبی	۶/۰۱	۱۳	کردستان	۶/۴۷	۲۴	کهگیلویه و بویراحمد
۳	همدان	۶/۱۱	۱۴	خوزستان	۶/۴۸	۲۵	قزوین
۴	زنجان	۶/۲۲	۱۵	گلستان	۶/۵۱	۲۶	ایلام
۵	هرمزگان	۶/۲۸	۱۶	قم	۶/۵۲	۲۷	گیلان
۶	خراسان شمالی	۶/۳۱	۱۷	اردبیل	۶/۵۷	۲۸	مازندران
۷	کرمان	۶/۳۶	۱۸	آذربایجان غربی	۶/۶۱	۲۹	البرز
۸	سمنان	۶/۳۶	۱۹	یزد	۶/۶۷	۳۰	اصفهان
۹	لرستان	۶/۳۷	۲۰	چهارمحال و بختیاری	۶/۶۸	۳۱	تهران
۱۰	خراسان رضوی	۶/۳۷	۲۱	آذربایجان شرقی	۶/۷۰		میانگین کشوری
۱۱	کرمانشاه	۶/۳۸	۲۲	فارس	۶/۷۲		

شکل ۷. نماگر «فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی»
از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها در پاییز ۱۳۹۷

۳-۷. امنیت سرمایه‌گذاری در ایران بر اساس نماگر «مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض»
نماگر مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض شامل هشت مؤلفه است که اکثر آنها آماری هستند.
جدول ۱۷ رتبه‌بندی استان‌ها را بر اساس این نماگر نشان می‌دهد.

در پاییز ۱۳۹۷ فعالان اقتصادی استان‌های خراسان جنوبی، بوشهر و آذربایجان غربی مناسب‌ترین ارزیابی و فعالان اقتصادی استان‌های کهگیلویه و بویراحمد، ایلام و تهران نامناسب‌ترین ارزیابی را از نماگر «مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض» داشته‌اند. در حالی که در تابستان ۱۳۹۷ فعالان اقتصادی استان‌های بوشهر، خراسان جنوبی و سمنان مناسب‌ترین ارزیابی و فعالان اقتصادی استان‌های تهران، البرز و همدان نامناسب‌ترین ارزیابی را از این نماگر ارائه داده بودند.

جدول ۱۷. رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس نماگر «مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض»

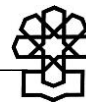
از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در پاییز ۱۳۹۷ (نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

رتبه	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی	ردیف	استان	ارزیابی
۱	خراسان جنوبی	۳/۷۲	۱۲	هرمزگان	۴/۱۶	۲۳	چهارمحال و بختیاری	۴/۵۶
۲	بوشهر	۳/۷۵	۱۳	یزد	۴/۱۸	۲۴	خراسان رضوی	۴/۶۱
۳	آذربایجان غربی	۳/۸۲	۱۴	گلستان	۴/۲۲	۲۵	خوزستان	۴/۷۳
۴	سمنان	۳/۸۴	۱۵	خراسان شمالی	۴/۳۱	۲۶	البرز	۴/۸۷
۵	اصفهان	۳/۹۷	۱۶	فارس	۴/۳۵	۲۷	اردبیل	۴/۷۸
۶	مرکزی	۳/۹۸	۱۷	کرمان	۴/۳۹	۲۸	همدان	۴/۸۸
۷	لرستان	۴/۰۲	۱۸	کردستان	۴/۴۱	۲۹	تهران	۴/۹۰
۸	مازندران	۴/۰۷	۱۹	گیلان	۴/۴۱	۳۰	ایلام	۴/۹۹
۹	قم	۴/۰۸	۲۰	آذربایجان شرقی	۴/۴۳	۳۱	کهگیلویه و بویراحمد	۵/۳۵
۱۰	قزوین	۴/۱۶	۲۱	سیستان و بلوچستان	۴/۴۵		میانگین کشوری	۴/۳۵
۱۱	زنجان	۴/۱۶	۲۲	کرمانشاه	۴/۴۶			

شکل ۹. نماگر «مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض»

از شاخص امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها در پاییز ۱۳۹۷

۴. شاخص کلی امنیت سرمایه‌گذاری در ایران به تفکیک استان‌ها

پس از استخراج مؤلفه‌های پیمایشی و آماری، اکنون با تلفیق این مؤلفه‌ها، شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در پاییز ۱۳۹۷ را ارائه می‌کنیم. بر اساس پژوهش پشتیبان گزارش حاضر، شاخص امنیت سرمایه‌گذاری، با محاسبه میانگین وزنی مؤلفه‌های پیمایشی و آماری با نسبت ۸۰ به ۲۰ استخراج می‌شود که بر این اساس، شاخص امنیت سرمایه‌گذاری در فصل پاییز ۱۳۹۷ عدد ۶/۴۳ از ۱۰ (شاخص ۱۰ به معنای ناامنی مطلق سرمایه‌گذاری) به دست آمده است. در حالی که در زمستان ۱۳۹۶ شاخص امنیت سرمایه‌گذاری عدد ۵/۹۸ و در بهار سال ۱۳۹۷ با کمیت ۶/۱۵ و در فصل تابستان ۱۳۹۷ عدد ۶/۳۲ ارزیابی شده بود که با توجه به نوسانات نرخ ارز و تغییرات پی‌درپی و ناگهانی سیاست‌های ارزی و تجاری کشور و برگشت مجدد تحریم‌ها و برخی عوامل قابل بررسی و تحقیق دیگر در تابستان و پاییز ۱۳۹۷، بدتر شدن این شاخص در پاییز ۱۳۹۷ نسبت به فصل‌های گذشته قابل پیش‌بینی بوده است. جدول ۱۸ شاخص کلی امنیت سرمایه‌گذاری در پاییز ۱۳۹۷ را نشان می‌دهد.

جدول ۱۸. رتبه‌بندی استان‌ها از نظر شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری در پاییز ۱۳۹۷

(نمره ۱۰: نامناسب‌ترین ارزیابی)

ردیف	استان	شاخص پیمایشی	شاخص آماری	شاخص ملی*
۱	خراسان جنوبی	۶/۷۲	۳/۷۲	۶/۱۲
۲	سمنان	۶/۶۴	۴/۲۵	۶/۱۶
۳	قم	۶/۷۷	۳/۸۳	۶/۱۸
۴	همدان	۶/۹۰	۳/۵۰	۶/۲۲
۵	هرمزگان	۶/۸۱	۳/۸۵	۶/۲۲
۶	مرکزی	۶/۶۴	۴/۵۷	۶/۲۲
۷	یزد	۶/۷۰	۴/۴۰	۶/۲۴
۸	سیستان و بلوچستان	۶/۸۸	۳/۶۹	۶/۲۴
۹	زنجان	۶/۷۱	۴/۴۸	۶/۲۶
۱۰	کرمانشاه	۶/۹۳	۳/۹۵	۶/۳۴
۱۱	اردبیل	۶/۷۲	۴/۹۸	۶/۳۷
۱۲	آذربایجان غربی	۶/۹۵	۴/۰۸	۶/۳۸
۱۳	آذربایجان شرقی	۶/۷۶	۴/۹۷	۶/۴۰
۱۴	اصفهان	۶/۸۳	۴/۷۱	۶/۴۰
۱۵	خراسان شمالی	۶/۸۱	۴/۸۲	۶/۴۱
۱۶	خراسان رضوی	۶/۹۴	۴/۳۶	۶/۴۲
۱۷	لرستان	۶/۸۶	۴/۷۱	۶/۴۳
۱۸	کرمان	۶/۹۳	۴/۴۴	۶/۴۳
۱۹	بوشهر	۶/۸۰	۵/۰۰	۶/۴۴
۲۰	گلستان	۷/۰۲	۴/۲۰	۶/۴۵
۲۱	قزوین	۶/۸۴	۴/۹۴	۶/۴۶

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

۱. اطلاعات استخراج شده از جدول ۱۷ (شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری و رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس آن) و مقایسه دو شاخص پیمایشی و آماری، شکافی قابل توجه میان آمارهای رسمی (HD) و ارزیابی فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده این مطالعه (SD) را نشان می‌دهد.^۱ از این اختلاف می‌توان نتیجه گرفت که اتکای صرف به آمارهای رسمی ممکن است تحلیل‌های امنیت سرمایه‌گذاری را دچار خطا کند. علاوه بر این، در شاخص پیمایشی، تجربه، ادراک و احساسات افراد درباره مؤلفه‌ها ارائه می‌شود که می‌تواند با واقعیت، تفاوت فاحش داشته باشد؛ همان‌طور که داده‌های آماری نیز به دلیل تورش‌های آماری می‌تواند با واقعیت فاصله داشته باشند. برای مثال شاخص‌هایی که امنیت و تورم و رشد اقتصادی و اشتغال و کارایی را محاسبه می‌کنند می‌توانند با احساس امنیت، احساس تورم، احساس رشد و اشتغال و احساس کارایی، متفاوت باشند. شاید بتوان گفت این تفاوت‌ها، گویای شکاف میان نتایج واقعی عملکرد دولت از یک سو و احساس و ادراک و انتظارات مردم از سوی دیگر است.

۲. بررسی همبستگی بین شاخص‌های پیمایشی و آماری در این مطالعه نشان می‌دهد در استان‌ها بین این دو شاخص ارتباط چندانی وجود ندارد که ممکن است ناشی از تعداد نسبتاً کم نمونه‌ها در این مطالعه باشد. لازم است این ارتباط در گزارش فصل‌های آینده مورد سنجش و ارزیابی قرار گیرد.

۳. در میان نماگرهای هفت‌گانه شاخص امنیت اقتصادی در پاییز ۱۳۹۷، نماگرهای «عملکرد دولت» و «ثبات اقتصاد کلان» همانند پایش تابستان ۱۳۹۷ مجدداً نامناسب‌تر و بدتر از بقیه نماگرها و نماگرهای «مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض» و «ثبات و پیش‌بینی‌پذیری مقررات و رویه‌های اجرایی» همانند دو پایش گذشته بهتر از بقیه ارزیابی شده‌اند. نماگر عملکرد دولت واجد مؤلفه «اختلال در کسب‌وکار بر اثر تحریم‌های خارجی» است که در بهار ۱۳۹۷ همانند زمستان ۱۳۹۶ بهترین ارزیابی را در میان سایر مؤلفه‌ها داشته است و بار اصلی خوب بودن ارزیابی عملکرد دولت در آن دوره‌ها را به دوش می‌کشید، اما در دو پایش تابستان و پاییز ۱۳۹۷ به شدت نامناسب ارزیابی شده و موجب شد نماگر عملکرد دولت به عنوان بدترین و نامناسب‌ترین نماگر شناخته شود.

۴. یک اتفاق یا رخداد در هر استان می‌تواند رتبه آن استان را در شاخص امنیت سرمایه‌گذاری تغییر دهد. برای مثال، لازم است برای همه ساکنان هر استان روشن شود بی‌احتیاطی در رانندگی منجر به تصادف با تلفات یا نزاع منجر به ضرب‌وجرح یا حتی تغییر مسئولان استانی، باعث کاهش رتبه استان می‌شود؛ اعلام و جلب توجه عمومی به این شاخص می‌تواند به رقابت‌های مثبت و سازنده میان استان‌ها منجر شود و به همکاری مردم و فعالان اقتصادی و مسئولان استانی برای بهتر شدن رتبه و پیشی گرفتن

۱. گفتنی است از آنجا که تعداد فعالان اقتصادی مشارکت‌کننده در این پیمایش به حدنصاب علمی تعیین شده (۱۱۲۰۰) نرسیده است، نتایج این تحقیق به همه فعالان اقتصادی سراسر کشور تعمیم داده نشده است و در تفسیر نتایج آن عبارت «از نظر مشارکت‌کنندگان در این تحقیق» به کار رفته است.

از استان‌های رقیب بینجامد. برای نزدیک شدن به وضعیت مطلوب، پیشنهاد می‌شود مسئولان و رسانه‌های ملی و استانی رتبه‌بندی استان‌ها در این گزارش را برای مردم تشریح کرده و اهتمام عمومی را برای بهتر شدن وضعیت استان خود در فصل آینده، برانگیزند و نشان دهند مسئولیت اجتماعی در بهبود امنیت سرمایه‌گذاری در هر استان مؤثر است. نیل به این هدف، مستلزم فرهنگ‌سازی است.

۵. در رتبه‌بندی استان‌ها بر اساس داده‌های آماری، شاهد نوعی پراکندگی استان‌های برخوردار و کمتر برخوردار در پایین و بالای فهرست هستیم. برای مثال، تهران در کنار دو استان کمتر برخوردار (ایلام، کهگیلویه و بویراحمد) در پایین فهرست قرار گرفته که این امر می‌تواند به دلیل پراکندگی و تنوع مؤلفه‌های آماری شاخص امنیت سرمایه‌گذاری باشد. از طرف دیگر توجه به این نکته لازم است که هرچند یک بنگاه اقتصادی که در یک استان خاص فعالیت می‌کند، اما از مؤلفه‌های شکل‌دهنده امنیت سرمایه‌گذاری در دیگر استان‌ها می‌تواند متأثر باشد. برای مثال، مواد اولیه را از استانی دیگر خریده و چک برگشتی دارد یا برای انعقاد قراردادی به استان دیگر رفته و منجر به تصادف شده و یا محصولش را در جای دیگری فروخته و خلف وعده صورت گرفته و مواردی نظیر اینها. به عبارت دیگر نوعی درهم‌تنیدگی بین استانی وجود دارد که ایفای مسئولیت اجتماعی آحاد افراد در یک استان فقط شاخص آن استان را بهبود نمی‌بخشد، بلکه آثار جانبی مثبتی برای سایرین به طور مستقیم و غیرمستقیم دارد.

۶. نتایج جداول ۱۱ تا ۱۷ که رتبه‌بندی استان‌ها از نظر نماگرهای هفت‌گانه امنیت سرمایه‌گذاری را نشان می‌دهند، قابل توجه بوده و واجد آموزه‌هایی برای سیاست‌گذاری است. برای مثال، استان سیستان و بلوچستان در نماگر «تعریف و تضمین حقوق مالکیت» جزء سه استان نامناسب‌تر و در نماگر «فرهنگ وفای به عهد و صداقت و درستی» بهترین استان ارزیابی شده که نکته‌ای قابل توجه است. در همین نماگر، در پایش پاییز ۱۳۹۷، سه استان تهران، اصفهان و البرز از همه نامناسب‌تر ارزیابی شده‌اند.

۷. در نماگر مصونیت جان و مال شهروندان از تعرض، استان‌های کهگیلویه و بویراحمد، ایلام و تهران بدترین و استان‌های خراسان جنوبی، بوشهر و آذربایجان غربی در جایگاه بهترین قرار گرفته‌اند که با توجه به اینکه مؤلفه‌های این نماگر بیشتر آماری هستند، این پراکندگی می‌تواند معنادار باشد. به عبارتی از آن جهت که منابع آماری بر اساس رخدادهای واقعی اطلاعات فوق را بیان کرده‌اند در پایش این نماگر اعداد و رتبه‌بندی حاصله دقیقاً آن چیزی است که اتفاق افتاده و می‌توان بر اساس آن نتیجه تفاوت‌ها را ملاحظه کرد.

۸. مؤلفه «عمل مسئولان ملی به وعده‌های داده شده» همانند دو فصل قبل جزء نامناسب‌ترین و بدترین ارزیابی در میان همه مؤلفه‌ها بوده است. لذا ضروری است مسئولان کشوری و استانی برای ارتقای امنیت سرمایه‌گذاری در کشور و نیز استان خود، در عمل به وعده‌ها بیشتر همت کنند و در صورتی که احتمال تحقق وعده‌ای را اندک می‌دانند، از اعلام آن اجتناب ورزند.

۹. در پایش ۱۳۹۷ همانند تابستان ۱۳۹۷ که آثار خروج دولت آمریکا از برجام و شروع مجدد تحریم‌ها مشهود

شده است، مؤلفه «ایجاد اختلال در کسب‌وکار به دلیل تحریم‌های خارجی» نسبت به فصل‌های گذشته نامناسب‌تر ارزیابی شده است. البته به نظر می‌رسد که تحریم‌های خارجی آثار ثانویه‌ای بر سایر مؤلفه‌ها می‌تواند داشته باشد که بر اثر آن، ارزیابی فعالان از سایر مؤلفه‌ها نیز دچار تغییراتی نسبت به پایش‌های قبلی و زمانی که تحریم‌ها برنگشته بودند شده است. لکن تحلیل دقیق‌تر این موضوع نیاز به بررسی نتایج پایش‌های فصل‌های بعدی و مقایسه دقیق‌تر نتایج حاصل از ارزیابی پایش‌های آتی با همدیگر دارد.

۱۰. در پایش پاییز ۱۳۹۷ نیز همانند تابستان ۱۳۹۷ با توجه به تغییرات و نوسانات زیاد نرخ ارز و شاخص تورم مصرف‌کننده (و اعمال آنها در جدول نرمال شده پایش)، نامناسب‌تر شدن وضعیت مؤلفه‌های آماری شاخص امنیت سرمایه‌گذاری و به تبع آن بدتر شدن شاخص کل امنیت سرمایه‌گذاری نسبت به دوره‌های قبل دور از انتظار نیست.

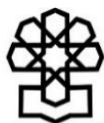
منابع و مآخذ

الف) پرسشنامه‌ها

۵۲۵۴ پرسشنامه معتبر و احراز شده و تکمیل شده توسط فعالان اقتصادی از سراسر کشور (فایل‌های پرسشنامه‌ها در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (دفتر مطالعات اقتصادی - گروه مطالعات محیط کسب‌وکار)، محفوظ است.

ب) کتب، مقالات و گزارش‌ها

۱. بیمه مرکزی ایران، سالنامه آماری صنعت بیمه سال ۱۳۹۵.
۲. حسین‌زاده‌بحرینی، محمدحسین و سیدسعید ملک‌الساداتی. «موانع نهادی سرمایه‌گذاری و کسب‌وکار در ایران»، پژوهشنامه بازرگانی تابستان ۱۳۹۰، دوره ۱۵، ش ۵۹.
۳. دسوتو، هرناندو. راز سرمایه: چرا سرمایه‌داری در غرب موفق می‌شود و در جاهای دیگر شکست می‌خورد؟، ترجمه فریدون تفضلی، تهران، نشر نی، ۱۳۸۶.
۴. سیاح، سیدامیر. «آموزه‌های ۱۶ دوره ارزیابی فصلی محیط کسب‌وکار در ایران طی پاییز ۱۳۸۹ تا تابستان ۱۳۹۳»، مجلس و راهبرد، سال بیست‌وسوم، ش ۸۵، بهار ۱۳۹۵.
۵. سیاح، سیدامیر و دیگران. «سنجش امنیت سرمایه‌گذاری در ایران: چارچوب مفهومی، روش، شاخص و نماگرها (ویرایش اول)»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (دفتر مطالعات اقتصادی)، شماره مسلسل ۱۵۸۵۲، اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۷.
۶. سیاح، سیدامیر و ایمان تهرانی. «پایش امنیت سرمایه‌گذاری در زمستان ۱۳۹۶ به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری»، (ویرایش اول)، شماره مسلسل ۱۶۰۶۱، شهریورماه ۱۳۹۷.
۷. سیاح، سیدامیر و ایمان تهرانی. «گزارش پایش امنیت سرمایه‌گذاری در بهار ۱۳۹۷ به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (دفتر مطالعات اقتصادی)، شماره مسلسل ۱۶۱۸۷، آذرماه ۱۳۹۷.
۸. سیاح، سیدامیر و ایمان تهرانی. «گزارش پایش امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری ۳. تابستان ۱۳۹۷»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (دفتر مطالعات اقتصادی)، شماره مسلسل ۱۶۴۰۰، فروردین‌ماه ۱۳۹۸.
۹. مرکز آمار و فناوری اطلاعات قوه قضائیه، سالنامه عمومی قوه قضائیه سال ۱۳۹۶.
۱۰. مرکز آمار ایران، سالنامه آماری سال ۱۳۹۶.
۱۱. مرکز آمار ایران، سالنامه سال ۱۳۹۵، تهران، مرکز آمار ایران، دفتر ریاست، روابط عمومی و همکاری‌های بین‌المللی، ۱۳۹۷.
۱۲. مرکز آمار و اطلاعات قوه قضائیه (معاونت آمار و اطلاعات)، سالنامه آماری قوه قضائیه ۱۳۹۵ (جلد ۱)، ۱۳۹۶.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۶۵۲۶

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: پایش امنیت سرمایه‌گذاری به تفکیک استان‌ها و حوزه‌های کاری ۴. پاییز ۱۳۹۷

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه مطالعات محیط کسب‌وکار)

تهیه و تدوین‌کنندگان: سیدامیر سیاح، ایمان تهرانی

همکاران: امین قنبری، زهرا نعیمی

ناظران علمی: جعفر خیرخواهان، سیداحسان خاندوزی، سیدعلی روحانی

متقاضی: کمیسیون ویژه حمایت از تولید و نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم

(۴۴) قانون اساسی

ویراستار ادبی: —

ویراستار تخصصی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. امنیت سرمایه‌گذاری

۲. محیط کسب‌وکار

۳. حقوق مالکیت

۴. شفافیت

۵. فعالان اقتصادی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۴/۲۵